دەروازەیەك بۆ پەیوەندییە گشتییەكان

قۆناغی دوو
بەشی ڕاگەیاندن/ کۆلێژی ئەدەبیات
زانکۆی سەڵاحەدین
٢٠٢٣-٢٠٢٤

بەشی یەکەم

پێشەکی

مرۆڤ ناتوانێت بەتەنها بژیەت ، بەڵکو بارودۆخی ژیان وا پێویست دەکات پەیوەندی کۆمەڵایەتیت هەبێت بە دەورووبەرەوە بەمەبەستی هەماهەنگی یان هاوکاریکردن، ئەم پەیوەندییە لەگەڵ کەسەکان کاریگەریي باش و خراپی هەیە، ئەگەر کاریگەری باشی بەجێهێشت ئەمە هاوکاری دەکات بۆئەوەی کارەکانی بەخێرایی و کۆششێکی کەمتر ئەنجام بدات، بەمجۆرە گونجانی تاك و گرووپەكان لەگەڵ واقیعی کۆمەڵایەتیدا شتێکی گرنگە.

هەمان دیدگا دەکرێت سەبارەت بە هەر رێکخراوێك بگونجێت، ئەویش جیا لە جەماوەر و کۆمەڵگەکەی دەورووبەری ناژیت، ئەو پێویستی پێیەتی و کۆمەڵگەش پێویستی بە ئەوە، هەر دەبێت پەیوەندی باش لەنێوانیاندا هەبێت و هەریەکەیان لەگرنگی ئەو رۆڵە بزانن.

پەیوەندی باش لەنێوان رێكخراوەكان و جەماوەری پەیوەندیدار، دەبێتە هۆی گەرەنتی ئاشتی و سەقامگیری، هەرچەندە قەبارەی دامەزراوەکان گەورەتر بێت ئەوا ماوە و بۆشایی نێوان خۆی و جەماوەرەکەی دەورووبەری دوورتر دەبێتەوەو.

زانینی رای زۆرینەی خەڵک بۆ گرووپ و رێکخراوەکان پێویستییەکی حەتمییە، بۆئەوەی سیاسەتەكانی خۆیان دابڕێژن و لەو ڕێگەیەوە متمانەو پاڵپشتی زیاتر بەدەست بهێنن.

حکومەتە دیموکراتییەکانیش بەهەمان شێوە هەوڵدەدەن لەڕێگەی زانینی خواستەکانی جەماوەرەوە دروشم و پلانەکانیان دارێژن ومتمانە و پاڵپشتییە گەل مسۆگەر بکەن، چونکە ئەو پلان و سیاسەتانەي کە حکومەت نەخشەی دەکێشێت لەگەل بەرژەوەندییەکانی خەڵك و خواست و داواكارییەكانیاندا یەک دەگرێتەوەو خۆیانی تێدا دەبیننەوەو بەمەش رایەکی گشتی دروست دەبێت لەبەرژەوەندی حکومەت.

رای گشتی بووەتە پێویستییەك بۆ تێگەیشتن لە پاڵنەرو داخوازییەکانی تاك و گرووپەكان و بەدەستهێنانی پاڵپشتی و هاریکاری و متمانەی ئەوانی دیکە، ئەم دامەزراوە کۆمەڵایەتی، ئایینی، سیاسی، ئابوورییەکان درکیان بەوە کرد ناتوانن سەرکەوتن وەدی بهێنن ئەگەر دوور لە جەماوەر بژین یان خۆی لەوان دابڕێنێنن.

لەسەردەمی ئێستاماندا بۆئەوەی ئەرکی دروستکردنی پەیوەندی باش لەنێوان دامەزراوەکان و جەماوەر بەهێزتر بێت، پەیوەندییە گشتییەکان لەوەزارەتەکان و دامەزراوە جیاوازەکان دروستبووە، کە لەئێستادا بۆتە یەکێك لە پێویستییەکان.
لەلایەکی دیکەوە رای گشتی ئێستا رۆڵێکی گرنگ لەبوارەکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری دەبینێت و بەپێویست دەزانرێت لەهۆکارەکانی پێکهێنان و کارابوونی رای گشتی و ئامرازە کارتێکراوەکانی و چۆنییەتی ئاراستەکردنی و کاریگەرییەکانی تێبگەین.
بەکورتی، پەیوەندییە گشتییەکان بوارێکی گرنگە بۆیە پێویستە زیاتر لێکۆڵینەوە بکرێت لەسەر کاریگەرییەکانی. و هونەری ئەتەکێت رۆڵی گرنگ دەگێرێت لە کاری پەیوەندییە گشتییەکان

ئەتەکێت وپەیوەندییە گشتییەکان

پەیوەندییە گشتییەکان و هونەری ئەتەکێت لە هەموو بوارەکانی ژیاندا و لە ناویشیاندا مێدیا، هونەری ڕەفتاری جوان و هەڵسووکەوتی شارستانیانەیە، لە هەر سەردەم و قۆناغێکدا، هونەرەکە بە جۆرێکە کە پێویستە لە ناوەند و دەزگاکاندا و لەکاتی دانوستان و گفتگۆکردن و سەردانییەکاندا بە پێی بنەماکانی ئەتەکێت و هەڵسوکەوت بکرێت.
دەتوانین بڵێین، ئەتەکێت هونەری چەندایەتی و چۆنایەتی هەڵسوکەوت و ڕەفتارەکانمان لەگەڵ خودی خۆمان و ئەوانی دیکەیە لە ژیانی ڕۆژانەیە.
مەبەست لە ئەتەکێت ئەوەیە مرۆڤ پێش ئەوەی ڕەفتارێک یان هەڵسوکەوتێک بکات یان وشەیەک دەربڕێت بە باشی بیر بکاتەوە بۆ ئەوەی ڕێگای ڕاست و دروست بگرێتە بەر، بەڵام بۆ گەیشتن بە ڕێگای ڕاست و دروستی ڕەفتار و هەڵسووکەوتکردن و قسەکردن لەگەڵ ئەوانی دیکە ، پێویستە سەرەتا بپرسێت : چی پەیامێک دەنێرم ؟ چۆن دەریبرم؟
خەڵک بە گشتی لە ژیانی ڕۆژانەیان و لە ناوەندەکانی کارکردن و ناوەندە پەروەردەیی و زانستی و بوارەکانی دیکە پێویستییان بەم هونەرەیە، هەر بۆیە لەمڕۆدا لەلایەن شارەزایانی بواری ئەتەکێت و دیبلۆماسییەت گۆڕانکاری زۆری تێدا کراوەبۆ ئەوەی ژیانی خەڵک ڕێکبخەن، بۆ نمونە: شێوازی قسەکردن و پێشوازی و سڵاوکردن و میوانداری و جل پۆشین و ئاهەنگگێڕان هەڵسوکەوتکردن لەگەڵ ئەوانی دیکە...هتد، بە ڕێگا و شێوازێک بێت کە لەلاین هەمووانەوە ویستراو پەسەند بێت. ئەم بابابەتە زۆر گرنگە بۆ ئەوانەی لەم بوارە کار دەکەن بۆ ئەوەی متمانەی جەماوەر بەدەس بهێنن.
چەمکی ئەتەکێت ئاماژەیە بۆ کۆمەڵێک ڕەفتار و ئاداب و سیستەم و بنەمای هونەری دیاریکراو، بە پێی سەردەمەکان گۆڕانیان بەسەردا دێت، ئەو بنەمایانە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ بەشداری لە پەرەپێدان دروستکردنی جۆرێک لە سیستەمی ڕەفتاری پەسەند

و ویستراو دەکەن، کە هەڵسووکەوت و ڕەفتار و هەڵوێستەکانی تاک و کۆمەڵ لە ناوخۆ و دەرەوە ڕێکدەخەن، بۆ نمونە ڕەفتارە کۆمەڵایەتی و پیشەییەکان.
هونەری ئەتەکێت و دیپلۆماسیەت لە ناوەندە و دەزگا فەرمییەکاندا:
بوارەکانی ئەتەکێت و بوارەکانی جێبەجێ کردنیان:
دەزگا و ناوەندەکان بە هەموو پێکهاتەکانیان بەشێکی گرنگن لە سیستەمی پەیوەندییەکان، هەروەها بەبنەمایەکی گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان دادەنرێن، بە ئاستێک دەزگا و ناوەندەکان لە پەیوەندییە گشتییەکاندا زۆربەی کاتەکانیان بە چالاکی پەیوەندی ئامانجدار بەسەردەبەن، بۆ پاڵپشتیکردنی پەیوەندی دەزگا و ناوەندەکان بە ئەندامەکانیان، لە کاتی پەیوەندییەکان کەسە ئازادەکان گرنگی بە چالاکی پەیوەندییەکانیان دەدەن، لەسەر ئەو بنەمایە کەسانی دیبلۆماسین لەپەلەی یەکەم.
بنەماکانی ئەتەکێت و بوارەکانی جێبەجێکردنی بریتیین لە : ئەتەکێتی دیالۆگکردن- دەستخۆشی و پیرۆزبایی کردن - پرسە و ڕووداوە ناخۆشەکان -داوای لێبوردن کردن - گۆڕینەوەی دیارییەکان - سەردانیکردنی شوێنە گرنگەکان - هاوکاری و پێشکەشکردنی یارمەتی - ئەتەکێتی نامە گۆڕینەوە لە نێوان دەزگاکان هەتا کۆتایی...هتد، کە هەموو چوارچێوەیەکی ژیانی مرۆڤ دەگرێتەوە لە هەر قۆناغ و پێگەیەکی کۆمەڵایەتیدا بێت.

یەکەم: پێناسەی پەیوەندییە گشتییەکان:
زاراوەی پەیوەندییە گشتییەکان Public Relation نزیکەی کۆتایی سەدەی نۆزدەیەم سەریهەڵدا، لەناوەڕاستی سەدەی بیستەم بەکارهێنانی بووە باوو چەندین پێناسەی بۆ کراوە، سەرەڕای بڵاوبوونەوەی لەنێوەندی کارەکاندا بەڵام بەکاردەهێنرا بۆ وەسفکردنی کۆمەڵەیەکی هەمەڕەنگ و بەرفراوان لە چالاکییەکان کە وایکرد تەمومژی و نادیاری لەخۆبگرێت.
فەرهەنگی وێبستەر (Websters New Collegiate Dictionary) پێناسەی پەیوەندییە گشتییەکان دەکات بەوەی:" کۆمەڵە چالاکییەکە دەستەیەك یان یەکێتییەك یاخود حکومەتێك یان هەر ڕێکخستنێك لەبونیاتی کۆمەڵایەتی ئەنجامی دەدات، لەپێناو خولقاندنی پەیوەندی باش لەگەڵ جەماوەرە جیاوازەکاندا، مامەڵەیان لەگەڵدا دەکات وەك : بەکاربەران و بەکارهێنەران و هەڵگرانی پشکەکان، هەروەها جەماوەر بەشێوەیەکی گشتی، ئەمەش بۆ ڕاڤەکردنی خۆی بۆ کۆمەڵگە بۆئەوەی پێی ڕازی بن."
گرنگترین شت کە ئەم پێناسەیە ئاماژەی بۆ کرد ئەوەیە کە پەیوەندییە گشتییەکان تەنیا کورت نەبۆتەوە لەسەر جۆرێکی دیاریکراو لە دامەزراوەکان یان دەزگاکان یاخود لەسەر جۆرێکی دیاریکراو لە پیشەکان، بەڵکو پەیوەندییە گشتییەکان لەسەرجەم دامەزراوەو دەزگا جیاوازەکاندا پەیڕەو دەکرێت، جا حکومی یان ناحکومی بێت،

پیشەسازی یان بازرگانی یاخود خزمەتگوزاری یان شتی دیکە بێت، هەروەها پێناسەکە بایەخی بە روونکردنەوەی ئامانج
داوە لەپەیوەندییە گشتییەکان دا، ئەویش دروستکردنی پەیوەندی باشە لەنێوان ئەو دامەزراوانە و ئەو جەماوەرەی کە مامەڵەی لەگەڵدا دەکات یان پەیوەندی پێوە دەکات، بۆئەوەی ئەو دامەزراوانە دواجار رەزامەندی ئەو کۆمەڵگەیە بەدەستبێنێت.
هەروەها ئەم پێناسەیە ئاستەکانی جەماوەری فەرامۆش نەکردووە، جا جەماوەری دەرەکی بێت (پارەپێدەر یان بەکاربەران) یاخود جەماوەری ناوخۆیی، واتە ئەوانەی لەو دامەزراوانە کار دەکەن.
لەپێناسەکانی تردا وا دانراوە کە پەیوەندییە گشتییەکان هەوڵێکە دەدرێت بۆ لەخۆگرتنی جەماوەر.
(کریستیان) بەمجۆرە پێناسەی دەکات:" کۆششە بۆ کاریگەری کردنە سەر جەماوەر لەرێگەی ئامرازە جیاجیاکانی راگەیاندنەوە، بۆئەوەی بیرۆکەیەکی دروست لەبارەی دامەزراوەکەیان لا ی جەماوەر دروست بێت، بەمەش پاڵپشتی بکەن لە تەنگژەکانیدا و یارمەتی بدەن لە بەدیهێنانی ئامانجەکانیدا و هانی بدەن لە چالاکییەکانیدا".
پەیمانگەی پەیوەندییە گشتیەکانیش وا پێناسەی کردووە کە:" هەوڵێکی دارێژراو و مەبەستدار و پاڵپشتیکراوە بۆ دۆزینەوەی لێکگەیشتن و متمانە و پارێزگاریکردن لە تێگەیشتنی ئاڵوگۆڕ لەنێوان رێکخراوەکەو جەماوەرەکەیدا."
بۆئەمەش نموونەیەکی سادە دەهێنینەوە، ئەگەر دامەزراوەیەك ویستی رێگەکان نۆژەن بکاتەوە، ئەوا پێویستە تابلۆیەك هەڵبواسیت و لەسەری ناوی دامەزراوەکە، هەروەها هۆشداری بۆ رێبواران و ئوتۆمبێلەکانی لەسەر بنووسێت و داوای لێبووردنیش بکات لەبوونی ئەو چاڵە یان ئەو گرفتەی کەهەیە، ئەمەش هەستێکی جوان لای خەڵك دروست دەکات بەرامبەر دامەزراوەکە و ئەرکەکەی.

زۆر لە زانایانی کۆمەڵناسی و راگەیاندن هەوڵیاندا بگەنە پێناسەیەکی دیاریکراو بۆ پەیوەندییە گشتییەکان و چەمکێکی نوێی بۆ دابنێن .
پێناسە کۆنەکەی بەم شێوەیە بوو: "کۆششی کارگێری پلان بۆ دانراوو دارێژراو و بەردەوامە بۆ رێکخستنی کار لەلایەن دامەزراوەکانەوە کە ئامانجی پاڵپشتیکردنی تێگەیشتنی ئاڵوگۆڕە لەنێوان دامەزراوەکە و جەماوەرەکەی بۆئەوەی خۆگونجاندنی دامەزراوەکە، لەو کۆمەڵگەیەی تیایدایە.
لەروانگەی ئەم وێناکردنەوە، پەیوەندییە گشتییەکان لە تەنیا ریکلامکردن بۆ کالایەک زیاتر دەبێت، هەروەها ئەوە لەخۆدەگرێت کە دامەزراوەکە لەگەڵ بابەت و پێداویستی و ئاستەکانی کۆمەڵگەی دیموکراتی خۆی بگونجێنێت.

هەندێ لە توێژەران پێشنیازی پێناسەیەکی تریان کردووە، لەروانگەي ئەوانەوە پەیوەندییە گشتیەکان :**"فەلسەفەیەکی** کۆمەڵایەتییە بۆ کارگێری کە بە سیاسەتەکانی

دامەزراوەکە و پەیڕەوکردنەکانی و دەستکەوتەکانی دەری دەبڕێت وئامرازی گەیاندنی ئاڵوگۆڕی لەگەڵ جەماوەرەکەی فەراهەمە وکۆشش و خەباتە لەپێناو دۆزینەوەی لێکگەیشتنی هاوبەش و ناوبانگێکی باش."
ئەم پێناسەیەش چوار رەگەزی سەرەکی لەخۆدەگرێت کە بریتین لە:
یەکەم: فەلسەفەیەکی کارگێڕییە کە سرووشتێکی کۆمەڵایەتی هەیە.
دووەم: دەربڕی فەلسەفەیە لەسیاسەتی بڕیارداندا.
سێیەم: ئەو کارەیە کە لەم سیاسەتانەوە بەرهەم دێت.
چوارەم: ئامرازی گەیاندنی هەیە کە یارمەتیدەرە بۆ جێبەجێکردنی ئەم سیاسەتانە و باسی بابەتەکە دەکات و رونی دەکاتەوە و بەرگری لێدەکات و برەوی پێدەدات لای جەماوەر، ئەمەش بەمەبەستی وەدەیهێنانی تێگەیشتنی هاوبەش و ناوبانگی باش.

سیدل **T.C.Seidle پێناسەیەک**ی بۆ پەیوەندییە گشتییەکان خستەڕوو کە دەڵێت:
"پەیوەندییە گشتییەکان پرۆسەیەکی بەردەوامە، بەهۆیەوە هەر دامەزراوە یان رێکخراوێك ئاراستە دەکرێت بۆ بردنەوەی متمانەی بەکارهێنەرانی و کارمەندانی و جەماوەر بەگشتی، بەمەبەستی لێکگەیشتن لەگەڵ هەموویاندا".
گوتمان پرۆسەیەکی بەردەوامە چونکە رای جەماوەرە، راست بێت یان هەڵە، دەبێت یان نابێت، هەمیشە لە گۆڕان و پێشکەوتنداية، ئەمەش پێویست دەکات بە بەردەوام رایەکەی لەبارەی خزمەتگوزاری پێشکەشکراو وڕێگە بەکارهاتووەکان لە کۆمەڵەکە یان دامەزراوەکە یاخود رێکخراوەکە بپێوێت و شی بکاتەوە.
مەبەست لە رێکخراو لێرەدا هەر دەستە یاخود دامەزراوەیەکی گشتی یان تایبەتی، حکومی یان ئەهلییە، کە چالاکییەك ئەنجام دەدەن، جا لەهەر جۆرو رەنگێکدا بێت، ئەم پرۆسەیەش بە دوو رێگە دەکرێت:
یەکەم، چالاکییەکی ناوخۆییە لەسەر بنەمای رەخنەگری خودی بۆ راستکردنەوەی رەوشە ناوخۆییەکان.
دووەم، چالاکییەکی دەرەکییە کە سوود لەهەموو ئامرازە شیاوەکانی گەیاندن و بڵاوکردنەوە دەبینێت.
یەکەم پێناسەی وردیش بۆ چەمکی پەیوەندییە گشتییەکان، پەیمانگەی بەریتانی بۆ پەیوەندییە گشتییەکان لەساڵی 1948 داینا بەوەی: "برەودانە بە دۆزینەوەی لێکگەیشتن و پەیوەندی بەهێز لەنێوان رێکخراو وتاکەکان، یان هەر گرووپێك لە گرووپەکان یاخود تاکەکان یان رێکخراوەکان، ئەوەی لەسەر بنەمای ئەم لێکگەیشتنەوە بەرهەم دێ لەدروستبوونی ناوبانگێکی باش و پەیوەندییەکی بەردەوام".
مێژوونووسان و بایەخمەندانی پەیوەندییە گشتییەکان ناکۆکن لەوەی پەیوەندییە گشتییەکان هونەرێکی تەکتیکییە ناگاتە ئاستی زانست، یاخود زانستێکە ناوەڕۆکی زانستی لەڕووی تیۆری و میتۆدییەوە بەسەردا جێبەجێ نابێت، بۆ بڕیاردان لەمبارەیەوە پێویستە سەرەتا رێك بکەوین لەسەر مانای هونەرو مانای زانست.

-هونەر کۆمەڵە کارێکی مرۆیی ڕێکخراوە، ئامرازێك بەکاردەهێنێت بۆ مەبەستێکی دیاریکراو یاخود پیشەسازیەکە لە پیشەسازییەکان کە مرۆڤ بۆ مەبەستێکی دیاریکراو بەکاری دەهێنێت، چونکە هونەرمەند کارێك بۆ خودی خۆی ناکات، بەڵکو مەبەستی شتێکی تر و مەبەستێکی دیاریکراوە، هونەرەکان دابەش دەبن بۆ:
-هونەری قازانجهێنەری ماددی و بەرز (یان جوان) ، هونەری قازانجهێنەری وەکو دەریاوانی و بازرگانی و تەلارسازی.
-هونەرەجوانەکان موسیقاو گۆرانی و نواندن و سەما دەگرێتەوە.
- زانست ڕێکخستنی زانینە بۆ سروشتی دیاردەکان و پەیوەندی نێوانیان.
بەڵام پێویستە بزانین کە زانست و هونەر بەشێوەیەکی توندوتۆڵ پێکەوە گرێدراون، زانست بەبێ هونەر نابێت، هونەریش بەبێ زانست گەشە ناکات، ئەمەش لەو زانستە پراکتیکیانەدا دەردەکەوێت کە سوودەکەی لە جێبەجێکردنی هونەریدا دەردەخات، بەڵام هونەر زۆرجار پشت بە زانستێك یان چەند زانستێکی جیاواز دەبەستێت، بۆنموونە بازرگانی لەبەرزبوونەوەکەیدا پشت بە زانستی ئابووری و بیرکاری دەبەستێت. دەریاوانیش پشت بە بیرکاری و هێڵکاری دەریاکان دەبەستێت.
هەندێ لە پێناسەکان ئاماژە بەوە دەکەن کە پەیوەندییە گشتییەکان هونەرە، مەبەست لە هونەریش لێرەدا هونەری توانایە.
بلومفلید D.Bloomfiled وای دەبینێت کە:" پەیوەندییە گشتییەکان هونەری کاریگەری کردنە لەسەر ئەوانیتر بۆ گرتنەبەری هەمان ڕێگە کە ئەو دامەزراوانە شوێنی کەوتوون".

تێڕوانینێکی تر هەیە وای دادەنێت کە پەیوەندییە گشتییەکان زانست و هونەر یان توانایە، ئەوەتا ڕکس هارلۆ و بلاك Black & R.Harlow، هەروەها فەرهەنگی زانیاری ئەمریکی ئاماژە بەوە دەکەن کە:" پەیوەندییە گشتییەکان زانست و هونەرە، زانستە لەو ڕوانگەیەی کە پشت بە زانستی کۆمەڵناسی مرۆیی دەبەستێت، و لەو ڕووەوەی کە پەیڕەوی شێوازی زانستی دەکات لە گەڕان و دەستنیشانکردندا".
هونەریش ئەگەر لە لایەنە پراکتیکیەکەیەوە لێی بڕوانین، لایەنی خودیش دێتە نێو پێکهاتەکەیەوە، بەجۆرێك شێوازەکانی جێبەجێکردنی پرەنسیپەکانی ئەم زانستە لە پسپۆڕێکەوە بۆ یەکێکیتر جیاوازە.

لەڕووی زاراوەسازییەوە:
- (پەیوەندییەکان) مانای پرۆسەی پەیوەستی و گەیاندنەکان و پێکەوەبەستنەکان دەدات کە لەنێوان دەستە یان دامەزراوەیەك و ئەو جەماوەرەدا هەیە کە مامەڵەی لەگەڵدا دەکات.

-(گشتی) واتای هەموو ئەو کۆمەڵە یان توێژە لە کۆمەڵگە دەگەیەنێت کە رێکخراوەکە پەیوەندی لەگەڵدا هەیە ، وەک کارمەندان و کڕیارو بەکارهێنەکان، یاخود هەڵگرانی پشکەکان یان پارەپێدەرەکان، یاخود دەستە حکومییەکان.
نوسەران پێیان وایە پەیوەندییە گشتییە باشەکان دەکرێ بەم هاوکێشەیە دەرببڕێت:
"راپەراندنی باش+ هەواڵی راستگۆ= پەیوەندی گشتی باش"
لەپێناسەکانی پەیوەندییە گشتییەکاندا دەکرێت ئەم خاڵانەی خوارەوەی لێ پوخت بکەینەوە:

1- پەیوەندییە گشتییەکان زانستێکە پشت بە شێوازی زانستی دەبەستێ، پشت بە تیۆرە زانستییەکان و شارەزاییە تەکنیکییەکان و ئەزموونە لێکۆڵراوەکان دەبەستێت.
2- پەیوەندییە گشتییەکان هونەرە، بەو مانایەی کە پشت بە جێبەجێکردنەکانی زانستی کۆمەڵایەتی دەبەستێت و پشت بەتوانا تایبەتییەکان لەجێبەجێکردنی تیۆرە جیاوازەکان دەبەستێ، ئامادەباشییەکانیش لە پسپۆڕێکەوە بۆ یەکێکی دیکە جیاوازە.
3- پەیوەندیە گشتییەکان پێویستی بە پسپۆڕە لەسەر ئاستی جیاجیا، کە لە پەیمانگە و کۆلێژی تایبەتمەندەوە دەرچووبن، چونکە ئەوان رای گشتی دەستنیشان دەکەن و هەڵیدەسەنگێنن لەو گۆشە نیگایەی کە جێی بایەخی رێکخراوەکەیە، هەروەها ئامۆژگاری و راوێژ پێشکەش بە بەڕێوەبەران دەکەن سەبارەت بەشێوازەکانی مامەڵەکردن لەگەڵ رای گشتیدا.
4- پەیوەندییە گشتییەکان بە ئامرازێك دادەنرێت بۆ مەشق و ئامادەکردنی جەماوەر بۆ پەسەندکردنی بیرۆکە و رایە تازەکان یان ئەنجامدانی بەرپرسیارێتی ویستراو.
5- پەیوەندییە گشتییەکان تێگەیشتن لەنێوان دەزگاکان و جەماوەرەکەی لەخۆدەگرێت و کار بۆ پێکەوە بەستن و وەدیهێنانی هاوکاری لەنێوانیان دەکات.
6- پەیوەندییە گشتییەکان ئامرازەکانی گەیاندن و ڕاگەیاندن و توێژینەوە زانستییەکان بەکاردەهێنێت بۆ وەدیهێنانی مەبەستەکانی.
7- پەیوەندییە گشتییەکان بۆتە پێویستییەکی ئەمڕۆیی و دەبێت لەهەموو ئاستەکاندا و لە هەموو دەزگایەکدا هەبێت ، ئەو دەچێتە نێو بواری بازرگانی و پیشەسازی و کارگێڕی و فێرکردن و تەندروستی و سوپاو....هتد.

جەماوەر و پەیوەندییە گشتییەکان:

زاراوەی (جەماوەر) رەگەزێکی گرنگە بۆ پەیوەندییە گشتییەکان ئەم زاراوەیە بە زاراوەیەکی گونجاو دادەنرێت، چونکە پەیوەندییە گشتییەکان بایەخ بە هەموو دەستەکانی ئەو کۆمەڵگەیە دەدات کە پەیوەندی پێوە دەکات . پەیوەندییە گشتییەکانیش کار دەکات بۆ وەرگرتنی متمانەی جەماوەر لەو کارانەی کە دامەزراوەکە ئەنجامی دەدات بۆ لادانی چەق بەستوویی و نالێکگەیشتن لەشێوازەکانی گەیاندنی حەزبزوێن (اغرائي) ی ڕیکلام.

کۆمپانیاکان، پێویستییان بە متمانەی جەماوەرە، دەبینین کە بەجیاوازی چالاکییەکانیانەوە پێویستیان بە زانینی رای جەماوەرە، بۆ وەدەستهێنانی متمانە و پاڵپشتیي، ئەمەش پێویستی بە لێکۆڵینەوەی جەماوەرو مەیل و ئاراستەکانێتی بەشێوەیەکی تێروتەسەل هەیە.
بەڵام جەماوەر کێیە؟.. چۆن خەڵك لەگرووپی بچووك بچووك و یەکەی گەورە یەك دەگرن و رای خۆیان دەردەبڕن؟.. گرنگی جەماوەر سەبارەت بە دانەرانی پڕۆگرامی پەیوەندیە گشتییەکان چییە؟
لەڕوانگەی شارەزایانی پەیوەندییە گشتییەکانەوە، جەماوەر بریتییە:" لەکۆمەڵێك لە تاکەکان، لە رووبەرێکی چالاکی کۆمپانیا یان دامەزراوەیەکی دیاریکراوە، کاریگەری لەسەر دەکات و کارتێکەر دەبێت، مۆرکێکی جیاکەرەوەی هەیە و لەنێوان ئەندامانیدا کۆمەڵێك دروشم و هێما هەیە و لەنێوانیاندا بەرژەوەندی وەك یەك هەیە و پەیوەندی دیارکراو پێکەوەیان دەبەستنەوە، هەرچەندە ئەو پەیوەندیانە زیاتر بێت و توندوتۆڵ بێت گرووپەکە زیاتر لەیەکچوو دەبن".
جەماوەر لە قەبارەو پێکهاتەیاندا جیاوازن، لەوانەیە بچووك بن و هەندێجار یان گەورە. بۆنموونە جەماوەری تایبەت بە دەزگایەکی پەروەردەیی، جەماوەرێکی بەرفراوانە کە بریتین لە قوتابیانی ئێستا و ئەوانی پێشتر و ئەوانەشی لە داهاتوو دێن و بەخێوکەرانیشیان، ئەندازیارانیش سەر بە گرووپێکی لێکچوون کە لەهەمان پیشەدا کار دەکەن و ئەگەر یەکێکیان لە ئەندازەی بیستندا پسپۆڕ بوو ئەوا سەر بە گرووپێکی لاوەکییە لەژێر سایەی گرووپێکی فراوانتردان، کە گرووپی ئەندازیارانن.
جەماوەر بەپێی تایبەتمەندیی دەگۆڕێت، خەڵك دابەش دەبێت بۆ دەستەگەلی جۆراوجۆری تەمەنەوەو دەکرێت بەرنامەی پەیوەندییە گشتییەکان ئاراستەی تەمەنێکی دیاریکراو بکرێت، هەروەها جەماوەر بەپێی رەگەز جیاوازە، کە بۆ نێرو مێ دابەش دەبن ،ئەوانیش بۆ هاوسەردارو بێ هاوسەر، نیشتەجێبووانی خانووبەرەش دابەش دەبن بۆ خاوەن خانوو و کرێچی و بەرنامە سیاسییەکە لەوانەیە گشتی بێت بۆ هەموو خەڵك، لەوانەشە تایبەت بێت بەوانەی سەر بە حزبێکی سیاسی دیاریکراو یان ئایین و ئایینزا یەکی جیان.
هەروەها جەماوەر بۆ جەماوەری ناوخۆیی و جەماوەری دەرەکی دابەش دەبن:
جەماوەری ناوخۆیی پێکدێن لەو تاکانەی کە کار بۆ خزمەتکردنی کۆمپانیاکە دەکەن وەك ئەنجوومەنی کارگێڕی، سەرۆکەکان، فەرمانبەران و کرێکارانی.
جەماوەری دەرەکی ئەوا دابەش دەبێت بۆ بۆ چەند دەستەیەکی گەورەوە لەوانە جەماوەر بەشێوەیەکی گشتی، جەماوەری بەکاربەر، جەماوەری بەشداربوو....هتد.
لەم ڕوانگەیەوە گرنگی دیاریکردنی جەماوەر بەشێوەي دەستنیشانکردنێکی دروست، ئاسانتر دەتوانرێت لەبارەی دەستە و کۆمەڵەکان و کێشەکانیان لێکۆڵینەوە بکرێت.

دووەم: فەلسەفەی پەیوەندییە گشتییەکان:

پەیوەندییە گشتییەکان بەپێی سیماکانی چالاکی مرۆیی فرە چەشنە، پەیوەندی گشتی حکومی و بازرگانی و پیشەسازی و سەربازی و سیاسی هەیە، بەڵام هەموو ئەم جۆرو بەشانە فەلسەفە و پرەنسیپێکی گشتی کۆیان دەکاتەوەو پشت بەیەك بنەمای هونەری دەبەستێت و جێبەجێکردنێکی بنەماکانی پەیوەندییە گشتییەکانە لەگەڵ رەچاوکردنی بارودۆخ و رەوشەکان لەو بوارەی کە تیایدا جێبەجێ دەکرێت، ئەو ئامرازانەی کە لە پەیوەندییە گشتییەکاندا پەیڕەو دەکرێت یەکن، وەك ئامرازەکانی گەیاندنی جەماوەری، کە ئاژانسەکانی هەواڵ و رۆژنامە و ئیزگە و تەلەفزیۆن و سینەمایە، یان ئامرازی دیکە وەکو پەیوەندیە کەسییەکان، کە هەموویان کار بۆ گەلاڵەکردنی بیرۆکەکان و رێگەکانی مامەڵەکردن لەگەڵیداو وەدەستهێنانی متمانەکەی دەکەن، بەڵام ئەوەی جێی ناکۆکییە، ئەو جەماوەرەیە کە پەیوەندییە گشتییەکان بەرەو لای دەڕوات.

1- فەلسەفەی پەیوەندییە گشتییەکان پشت بە راستییەکی زانستی دەبەستێت کەوا مرۆڤ بەسروشتی خۆی بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە، ناتوانێت بەجیا لە خەڵکی دیکە بژیت و زۆر لە توێژینەوە زانستییەکان دووپاتیان کردۆتەوە کە مرۆڤ ناتوانێت هەموو پێویستییە بایۆلۆژی و دەروونییەکانی بۆ خۆی بە تەنیا تێر بکات، پێداویستییە کۆمەڵایەتییەکان لەبنەمادا بەبێ بوونی مرۆڤ لەگەڵ ئەوانی دیکە وەدی نایەت، بەمەش پەیوەندی جۆراوجۆر لەگەڵ کەسانی دیکە دروست دەبێت، کە ئەو زۆر پێویستی پێیەتی بۆ تێرکردنی پێویستیە جۆراوجۆرە نوێیەکانی.

2- مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتی تەنهایە و لەکاتێکەوە بۆ کاتێکیتر دەگۆڕێت، سەرەڕای ئەوەی وەکو ئەوانی دیکەیە، بەڵام جیاوازی هەیە لەهەموو پەیوەندییەکان لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تر.

3- مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە لەگەڵ ئەوانی دیکەو لەگەڵ هەڵوێستە کۆمەڵایەتییەکان مامەڵە دەکات، بەو مانایەی کە کاریگەر دەبێت و دەکات بە هەڵوێستە کۆمەڵایەتییەکان، بۆیە نەبوونی گەیاندنی راستەوخۆ لەنێوان هەردوو لادا یان وەستاندنی دەبێتە هۆی نەمانی توخمی ئیجابی کە بە بنەمای دینامیکێتی پەیوەندییە گشتییەکان دادەنرێت، هەروەها کاردانەوە یان ئەو وەڵامدانەوەیەی کە کرپارەکان دەریدەخەن، کاریگەرییەکی قووڵ دەکاتە سەر پرۆگرامەکانی دامەزراوەکە و لە سیاسەتەکەی، تەنانەت لەشێوازی کاریشدا.

4- مرۆڤ بە مێشك و ژیری جیا دەکرێتەوە، مانای ئەمە وایە کە رازی بوون بەرزی دەکاتەوە بۆ ئاستی مرۆڤ، بەڵام کۆنترۆڵ و فەرمانکردن و فشارو تیرۆرو ناچارکاری بۆ ئاستی ئامێر دایدەبەزێنێت، ئەمەش پێویست بە رێزگرتنی لە مرۆییەتی مرۆڤ دەکات و هەوڵدان بۆ رازیکردنی تاکو مرۆڤ بخرێتە پێگە راستەقینەکەیەوە.

5- پەیوەندییە گشتییەکان جەخت لەسەر لایەنی مرۆیی دەکاتەوە، بەرنامەی پەیوەندییە گشتییەکان و پلانی ڕاگەیاندن جەخت دەکاتە سەر مرۆڤ، جا ئەندامێك بێت

لەگرووپێك یان هاوولاتییەك لەکۆمەڵگەدا بێت. رێی تێناچێت دامەزراوەیەك یان کۆمپانیایەك دەست بە باشکردنی پەیوەندیەکانی لەگەڵ جەماوەری دەرەکی بکات و پەیوەندییەکەی لەگەڵ جەماوەری ناوخۆیی لەئاستی پێویستدا نەبێت، سەرەتا پێویستە گیانی هاریکاری لەنێوان ئەندامانی دامەزراوەکە بخولقێنرێت، بەجیاوازی ئاستە کارگێڕییەکانیان، پاشان دەست بە گەشەپێدانی پتەوکردنی پەیوەندی باش لەنێوان دامەزراوەکە و جەماوەرە دەرەکییەکەیدا دەکات، ئەمەش یارمەتی دەدات بۆ وەدەستهێنانی هەڵسەنگاندنی رای گشتی دەرەکی و زیادبوونی هەلی سەرکەوتنی دامەزراوەکە، ئەمەش بەوە دێتە دی کە پرۆگرامی کۆمەڵایەتی و تەرفیهی گونجاویان بۆ دەستەبەر بکرێت و بارودۆخی کاری کرێکارەکان باش بکرێت و هەوڵبدرێت رابهێنرێن، و لەکارگێڕیدا بەشدارییان پێ بکرێت و دەرفەتیان پێ بدرێت داهێنان بکەن.

6- پەیوەندییە گشتییەکان جەخت لەسەر بنەما کۆمەڵایەتییەکان دەکاتەوە، بۆیە دەبێت هەر دەستەیەك ئامانجەکانی دابنێت بەجۆرێك لەگەڵ بارودۆخی کۆمەڵگە و ئامانجە گشتییەکانی بگونجێت و رێز لە رای جەماوەر بگیرێت و پەیوەندییە گشتییەکان مەشق بە جەماوەری دامەزراوە ناوخۆیی و دەرەکییەکان دەکات تاکو بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی هەڵبگرن، چونکە ئەمە رێگەی زانینیانە بە توانای دامەزراوەکان و کۆششەکانیان و ئەو خەسڵەتانەی رووبەڕووی دەبێتەوە دەتوانێت یارمەتییان بدات بەرپرسیارێتی سیاسەتی گشتی دامەزراوەکە هەڵبگرن. هەروەها دەستەکە بەرچاوی جەماوەری کارکردوو لەگەڵیدا رۆشن دەکاتەوە، بەو خزمەتگوزاریانەی کە ئەنجامی دەدات و چۆنێتی جێبەجێکردنی یاساکانیان بۆ باس دەکات و بەرپرسیارییەتییەکانیان بەرامبەری روون دەکاتەوەو دیاریکردنی مەودای ئەو بەشدارییەی کە هاوولاتی دەتوانێت پێشکەشی بکات بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی خزمەتگوزارییە گشتییەکان و ئاستی جێبەجێکردنی و گرنگی هاوکاری جەماوەر لەگەڵیدا بۆ وەدیهێنانی بەرژەوەندی گشتی سەرهەڵدەدات، لێرەدا توخمی پێکەوەبەستوویی لەنێوان جەماوەری ناوخۆیی و دەرەکی رێکخراوەکە دەردەکەوێت. بەمەش پەیوەندییە گشتییەکان ئامانجی کۆمەڵایەتی دەبێت دەکرێ لەڕێگەی بەرنامەکانی پەیوەندیە گشتییەکان جێبەجێ بکرێت.

7- خەڵك ئاراستە و رایەکانیان لەبارەی کاروباری جۆراوجۆرەوە دروست دەکەن، ئەوان خۆیان ئەم راو ئاراستانە دروست دەکەن، جا ئەگەر دەستەیەك هەوڵیدا یارمەتییان بدات بۆ دروستکردنی ئەم ئاراستە و بیرۆکانە یان هەوڵی نەدا، لەوانەیە خەڵك ئاراستەی هەڵە وەربگرن، یان ئارەزووی بەرهەڵستکاریان هەبێت، بۆیە پێویستە دامەزراوەو دەستەکان هەوڵبدەن کار لەسەر پێکهێنانی رایەکی گشتی دروست بکەن و ئارەزوو بەرهەڵستکارییەکان بۆ ئارەزووی هاوبەش بگۆڕن، ئەمەش لەڕێگەی پرۆسەکانی هەواڵپێدانی راستگۆو ئامانجدار و گرنگی ئەم رێککەوتنە

لەکاتی تەنگژەو کارەسات و جەنگەکاندا دەردەکەوێت، کاتێك کۆمەڵێك لە هاوولاتیان ئەرکی خۆیان بەرامبەر کۆمەڵگەکەیان ئەنجام دەدەن.

8- گرنگی لایەنی سیاسی پەیوەندییە گشتییەکان لەحکومەتدا دەردەکەوێت، ئەم خەسڵەتە سیاسییەش لە هەوڵدانی پەیوەندییە گشتییەکان بۆ وروژاندنی بایەخی خەڵك بە کاروباری وڵاتەکەیان دەردەکەوێت، لەڕێگەی باسکردنی ئامانج و ئاراستە گشتییەکانی دەوڵەت و پلانەکانی لە گەشەپێدانە، لەلایەکیترەوە پرۆسەی هەواڵپێدان لە پەیوەندیە گشتییەکان ئامانجی ئەوەیە راستی و داتاکان لەبارەی چالاکی حکومییەوە بخاتە بەرچاوی جەماوەر، ئەمەش یارمەتیدەرە بۆ ئاراستەکرتن و پێکهێنانی رایەکی گشتی راستەقینە، بنەماکەی گفتوگۆی رۆشنکەرەوەیە لەسەر بنەمای زانیارییە دروستەکان، ئەمەش جۆرێك لە سانسۆری میللی لەسەر کارو چالاکی دەزگاکانی حکومی دروست دەکات لەگەڵ بنەماکانی دیموکراتییەت دەگونجێت، بوار بە کۆنترۆڵ یان دیکتاتۆریەت نادات، بەمەش هەل دەڕەخسێنێت بۆ داهێنانی کەسي و هەندێ پێشنیاز کە شارەزایی و مامەڵەکردن لەگەڵ تاکەکان و جەماوەر دەربدەخات، بەڕێوەبەرەکان ناتوانن سیاسەتی خودی خۆیان بسەپێنن بەبێ بەشداریکردنی دەستەی کارگێڕی و پسپۆڕانی پەیوەندییە گشتییەکان لەگەڵیان لە هەڵگرتنی بەرپرسیارێتییەکە.

9- پەیوەندییە گشتییەکان پشت بە لایەنی ئاکاریی دەبەستێت، ئەو هەوڵدەدات بۆ پەرەپێدانی باوەڕی جەماوەر بە پەیامی دەستە یان دامەزراوەکە و ئامانجی پەرەپێدانی متمانە و رێزگرتنە، زۆرجار پسپۆڕ لە پەیوەندییە گشتییەکان کە راهێنراو نییە دەکەوێتە هەڵەی گەورەوە، لەمەوە کڕیارەکان ئەو هەستەیان لا دروست دەبێت کە دامەزراوەکەیان بایەخی پێویستیان پێ نادات و هۆکارەکانی ڕێزگرتنی خودییان بۆ نارەخسێنێت، ئەمەش بەرنامەکانی پەیوەندییە گشتییەکان تێك دەدات و دەبێتەهۆی نەمانی متمانەی پێویست بۆ سەرخستنی ئەم بەرنامەیە، لەپێناو ئەمە پێویستە کارەکانی دامەزراوەکە راستگۆیی تێدا بێت جا چ لەلایەنی شێوە یان ناوەڕۆکەوە بێت، مەبەستمان لە راستگۆیی لەڕووی شێوەوە ئەوەیە هەڵسەنگێنەرەکانی دیاردەکە بۆ شێوازەکانی گەیاندنی تاکی و جەماوەری لەو جۆرە بێت کە بە سروشتی خۆی بەرەو متمانەی دەبات، بەڵام لەڕووی ناوەڕۆکەوە دەبێت ناوەڕۆکەکە پشت بە کۆمەڵێك راستی بەستبێت پاڵپشت بە بەڵگەنامە و توێژینەوەو لێکۆڵینەوە تاقیکاری و ژمارەییەکان، هەروەها دەبێت کارمەندان لە پەیوەندییە گشتییەکان پابەندبن بە بەها ئاکارییەکانەوە لەهەموو رەفتارەکانیانداو لەپرۆگرامەکانیاندا لەساختەکاری و فێڵ و چەواشەکردن و پڕوپاگەندەی درۆیین دوور بکەونەوە.

10- پەیوەندییە گشتییەکان پشت بە بنەمای رێکخستن دەبەستێت، رێکخستن رێڕۆیشتنە بەپێی سیستەمێکی دیاریکراو دەستە یان دامەزراوەکە دەبێت لەگەڵ دەستەکانی دیکەدا هاوکار بێت، لێرەدا پێویستی بە رێکخستنی گەیاندن لەنێوان دەستەکان سەریهەڵدا، بە رێککەوتن لەسەر بنەماکانی هاوکاری نێوانیان بەتایبەتی لە پرۆگرامەکانی پەیوەندییە گشتییەکان.

بێگومان هەوڵدان بۆئەوەی بیرۆکەی دیاریکراو بەخەڵك تێبگەیەنیت، یان دامەزراوە یان کۆمپانیا یان کەسێکیان پێ بناسێنیت، پێویستی بە ڕێکخستنە، ئەگەر بمانەوێت ڕێکخستن سەرکەوتوو بێت، دەبێت پلانێك دابنرێت لەسەر بنەمای هەڵسەنگاندنی ئامانجەکە و داهاتەکان دانرابێت، بۆئەوەی پلانێك بۆ ڕێکخستن دابنێی دەبێت مۆرکی کۆشش پێناسە بکەین کە لەپێناویدا ئەم ڕێکخستنە دروست دەبێت، ئایا ئەم کۆششە درێژخایەن دەبێت یان کورتخایەن، هەروەها دەبێت ڕەچاوی مەودای جوگرافی ئەم ڕێکخستنە بکەین، دیاریکردنی ئەو جەماوەرەی کە گوتارەکەی ئاراستە دەکرێت، دەبێت ڕێکخستنەکە ئامرازی ماددی بگرێتەوە کە بۆ ڕاپەراندنی کارەکە سەرکەوتوو دەبێت. لەپاشان ڕۆڵی پارەپێدانی ڕێکخستن دێت کە هەمیشە کێشەکە جێی ڕازی بوون نیە، بودجەکە پێویستە بەشی ئامادەکردنی هەموو داهات و هێزە مرۆییەکان لە پلانە کێشراوەکەدا بکات، لەپاشان ڕۆڵی کەرەستەکان دێت چونکە پێویستن بۆ ڕێکخستنی پەیوەندییە گشتییەکان، ئەگەر بمانەوێت گفتوگۆ لەگەڵ هزری مرۆییدا بکەین، دەبێت لەڕێگەی هەندێ ئامرازی خۆکار بێت، وەك وشەی چاپکراو یان وشەی گواستراوە کە بە تەل و لەڕێگەی شەپۆلەکان بەهەوادا دەگوازرێتەوە، کە جیاوازە لەنێوان وێنەیەك کە لەسەر شاشەیەك دەرکەوێت پشتی پێ دەبەسترێت بۆ گەیشتن بە ڕای گشتی، لەشێوەی لێدوان یان دراما یاخود فیلمێك....هتد.

11- پەیڕەوکردنی ڕێگەی توێژینەوەی زانستی، لەبنەما سەرەکییەکانی پەیوەندییە گشتییەکان گرتنەبەری ڕێگەی توێژینەوەی زانستییە لە چارەسەرکردنی هەر کێشەیەك لە کێشەکان ڕێگەی توێژینەوەی زانستی لەسەر بنەمای لۆژیك دانراوە و هەوڵدەدات بگاتە پرەنسیپە گشتییەکان لەڕێگەی شرۆڤەی وردەوە، بەدوور لە لایەنگیری. ڕێگەی توێژینەوە بە پێناسەکردنێکی وردی کێشەکە دەستپێدەکات، هەر کاتێك کێشەکەمان ناسی، ڕێگەکانی کۆکردنەوەی ئەو داتایانە دیاری دەکەین کە لەچارەسەرکردنیدا بەسوودە، لەپاش پێناسەی کێشەکە، دیاریکردنی ئامانج لەو توێژینەوە دەستمان دەکەوێت کە ئەنجامی دەدەین، لەپاشان دیاریکردنی تەوەری توێژینەوەکە لەڕووی شوێن و کاتەوە، ئینجا کۆکردنەوەی زانیارییە پەیوەستدارەکان بەکێشەکەوە، ئەمەش یان لەلای کۆمپانیاکە دەبێت، یاخود دەکرێ لەدەستەی دیکەی حکومی دەستبکەوێت، دواتر ڕێگەی بەدواداچوونی مەیدانی. دواهەنگاویش بەشبەشکردنی ئەنجامەکان و تاقیکردنەوەی دروستیانە، ئینجا شیکردنەوە و بڕیاردان لەبارەیەوە. ئەگەر ئەم ڕێگەیەی توێژینەوەی زانستی کە ئاماژەمان پێدا بگرینەبەر ئەوا دەتوانین بگەینە بڕیارێکی دروست لەسەر بنەمای زانیاریەکانی واقیعەوە.

سێیەم: گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان:

گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان لەوەدا دەردەکەوێت کە کۆمپانیا پیشەسازییەکان کالایەکی زۆر بەرهەم دەهێنن و دەیانەوێت بیگەیەننە دەستی کڕیارو وەبەرهێنەرەکان، لەمەشدا

به بهێنەکان و کۆمپانیاکانی دیکەوە پەیوەستە، کە هاوکارییان دەکات و پێویستییە جیاجیاکانیان بۆ دەنێرێت، سەرەڕای پێویستی جەماوەرە ناوخۆییەکەی، کە خۆی لە فەرمانبەران و کرێکارەکاندا دەبینێتەوە، تا ئەوانەی کە بە کۆمپانیاکەو ئامانجەکانی دەیانبەستێتەوەو خۆشیان دەوێت و دڵسۆزی و گوێڕایەڵییان بۆی زیاد دەبێت.
گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان لەوەدا دیارە کە کۆمپانیاکە هەمیشە هەوڵدەدات ئەم گەیاندنانە گەشە پێ بدات و رایەکان لەبارەی ئەو کاڵایانە پێکبهێنێت کە دامەزراوەکە بەرهەمی دەهێنێت، ئەگەر کارگێڕی پەیوەندیە گشتییەکان لە کۆمپانیا پیشەسازییەکان لەسەر ئاستێکی بەرزی زانستیدا لەشارەزایی و توانا نەبوون، بێگومان پەیوەندیەکەی لەگەڵ جەماوەری ناوخۆیی و دەرەکی بەمە کاریگەر دەبێت و لەوانەیە کۆمپانیاکە روبەڕووی هەڵوێستی خراپ و سەخت بێتەوە کە پێویست بە تواناو زمانپاراوی و ژیری هەبێت بۆ چارەسەرکردنی، بۆئەوەی هیچ رایەکی دژ یان رقلێبوونەوە بۆ کۆمپانیاکە و بەرهەمەکانی دروست نەبێت، بەتایبەتی لەبوارەکانی رکابەریدا، کە رکابەران تیایدا هەوڵدەدەن پڕوپاگەندەو ژاوەژاو لەدژی کۆمپانیای تر بڵاو بکەنەوە، لێرەدا گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان لە روبەڕوبوونەوەی ئەم سەختیانە دەردەکەوێت.
هەروەها گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان لە کۆمپانیا خزمەتگوزارییەکان دیار دەبێت، لەوانەیە ئەو خزمەتەی پێشکەشی دەکات سەبارەت بە تاك پێویست نەبێت، یان لەوانەیە جێگرەوەی هەبێت، ئەمەش رۆڵی پەیوەندییە گشتییەکان زەحمەت دەکات. بۆنموونە ئەگەر کۆمپانیایەکی فرۆکەوانی بایەخدانی بە کرپارەکانی فەرامۆش کردو نەیتوانی بەپێی پێویست خزمەتگوزارییان پێشکەش بکات، یان فرۆکەکانی لەکاتی دیاریکراودا هەڵنەفڕین، بێگومان گەشتیارەکان روو لە کۆمپانیاکانی دیکەی فرۆکەوانی دەکەن، کە بەها تێچوون باشترین خزمەتگوزاری پێشکەش دەکەن، لەوانەیە بە کەمتریش.
گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان لەبواری رێکخراوە حکومییەکاندا روون دەبێتەوە، کە رۆڵێکی گرنگ دەبینێت لە باشکردنی پەیوندییەکانی نێوان حکومەت یان وەزارەت و جەماوەردا، لەڕێگەیەوە هەستکردن بە بەرپرسیارێتی لای هاووڵاتیان گەشە دەکات و دواتر دەیانگۆڕێت بۆ جەماوەرێکی ئیجابی هاوکار لەگەڵ حکومەتدا. پەیوەندیە گشتیەکان وەك چەمکێکی کارگێڕی گەشەی کردو پەرەی سەندو وەکو ئەرکێکی سەرەکی لە رێکخراوە حکومییەکان لە وڵاتانی پێشکەوتودا، لەماوەی 30 ساڵی رابردوودا.
گرنگی پەیوەندییە گشتییەکان لەوەدا دەردەکەوێت کە ئەرکێکی گرنگ و سەرەکی بۆ کارگێڕی گشتی رادەپەڕێنێت، کە ئەرکی کارگێڕەکانە جەماوەر بە سیاسەتەکانیان ئاگادار بکەنەوەو رای گشتی پێش ئەم سیاسەتانە تاقی بکەنەوە، هەروەها مافی خۆیانە وەڵامی رەخنەگرەکان بدەنەوەو پاساو بۆ ئەو هەڵسوکەوتانەیان بهێننەوە کە رای گشتی سەرقاڵ دەکەن.

پێویستی بە رای گشتی لەو گۆڕانکارییە گەورەیەوە پەیدا بوو کە لەکۆمەڵگە نوێیەکان روویدا، کۆمەڵگەی نوێ گۆڕانکاری گەورەی لەشێوەو پێکهاتە و سرووشتەکەی لە لایەنەکانی سیاسی و ئابووری و کۆمەلایەتی بەخۆوە بینی. گرنگترین ئەم گۆڕانکاریانەش بریتین لە:

1- زیادبوونی هێزو هەژمموونی رای گشتی لە کۆمەڵگە دیموکرتییەکان ئەم پێشکەوتنەش لەزیادبوونی بەردەوامدایە، ساڵ لەدوای ساڵ، بۆئەوەی حکومەتەکان لە فەرمانڕەوایی بەردەوام بن دەبێت هەوڵ لەئارادا بێت بۆ وەدەستهێنانی سۆزی جەماوەری میللی. پاڵپشتی جەماوەر بۆ حکومەت و متمانەکردن پێی و خۆشەویستی بۆی هۆکارێکی سەرەکییە بۆ سەرکەوتنی حکومەت، حکومەت هەوڵدەدات بەشدار بێت لە دروستکردنی رایەکی گشتی دروستی هۆشیاردا، لەرێگەی پرۆسەی هەواڵپێدانی راستگۆوە، بەئامانجی ئەوەی جەماوەر فێری رێگە دروستەکان بکات بۆئەوەی ئەو خزمەتگوزاریانەی دەستبکەوێت کە دەزگا حکومییەکان ئەنجامی دەدەن. بەمەش وەزارەت و دەزگاو دەستە جیاوازە حکومییەکان هەوڵدەدەن لێکگەیشتنێك لەنێوان خۆی و ئەو جەماوەرەدا بێنێتەدی کە مامەڵەی لەگەڵدا دەکات. سەرەڕای ئەمە، هێزی جیاواز دەرکەوتن، هەریەکەیان هەوڵدەدات رای گشتی بۆ لای خۆی رابکێشێت وەك سەندیکا پیشەییە جیاوازەکان، یەکێتی و تیمە بازرگانییەکان و کۆمەڵە هەرەوەزییەکان و ...هتد. بۆیە پێویستە بایەخ بە رای گشتی بدرێت و لێی بکۆڵدرێتەوەو تایبەتمەندییەکانی بناسرێت و بەئاراستەیەکی دروستدا ئاراستە بکرێت، بەوشێوەیەی لە بەرژەوەندی خۆی و بەرژەوەندی کۆمەڵگەکە و رێکخراوەکاندا بێت، هەمان شتیش بۆ دامەزراوەکان، بۆئەوەی لەکارەکانیدا سەرکەوتوو بێت پێویستە پەیوەندییەکی هەمیشەیی بەو جەماوەرەوە هەبێت کە مامەڵەی لەگەڵدا دەکات و ئەو کۆمەڵگەیەی کە چالاکییەکەی تیا ئەنجام دەدات.

2- فراوانبوونی قەبارەی دامەزراوە پیشەسازی و بازرگانییەکان و زیادبوونی رکابەری تیایدا، ئێستا بوونی کۆمپانیای زەبەلاح، کە ئامێرو کەرەستەی گەورەی هەیە و هەزاران کرێکار لەسەری کار دەکەن و کالای زۆر بەرهەم دەهێنن و لەگەڵ ملیۆنەها کەس لەسەرانسەری جیهاندا مامەڵە دەکەن، لەسیماکانی کۆمەڵگەی نوێیە. ئەم گۆڕانکارییە لە قەبارەی دامەزراوەکان وای لێکرد پێویستییەکی زۆری بەوە هەبێت پەیوەندی دروست وەدی بهێنێت بەم ژمارەیە گەورانە لە جەماوەرە جیاوازەکان و بەرنامە رێك بخات و پلان دابڕێژێت، لەڕوانگەی ئەوەوە لەبواری پەیوەندییە گشتییەکان لەسەری بڕوات.

3- لەسایەی ئەم وەرچەرخانە پیشەسازی و ئابوورییە گەورەیە، کرێکارەکان خۆیان لە سەندیکاو یەکێتییەکان رێکخست کە قسەیان یەك بخات و بەرگری لە بەرژەوەندییەکانیان بکات، ئەم سەندیکایانەش لە وڵاتە پیشەسازییەکاندا بووە

وتەبێژ فەرمی بەناوی کرێکارەکانەوەو هێزو هەژموونێکی ئەوتۆی وەدەستهێنا وایکرد خاوەنکارەکان لە زۆردارییەکەی بترسن و بە دڵراگرتنی رازی بن.
سەندیکاکان دوو رێگە دەگرنەبەر بۆئەوەی داخوازی کرێکارەکان وەدی بێنن:
- یەکەم: رێگەی فشارهێنان بۆ سەر خاوەنکارەکان لەرێگەی مانگرتنەوە.
- دووەم: رێگەی رازیکردن- واتە رازیکردنی رای گشتی ئەوکاتەی دادپەروەری بەرامبەر تاکەکانی بەدی دێت، دەچێتە ڕێزیانەوەو لەلای خۆیەوە فشار دەخاتە سەر خاوەن کارەکان و کۆمپانیاکان بۆ وەدیهێنانی داخوازی کرێکارەکان.
- لەم بارەدا دەبێت خاوەنکارو کۆمپانیاکان بەهەمان فشار روبەڕووی فشاری سەندیکاکان ببنەوەو بەهەمان چەك کە ئاراستەی کراوە بەرەنگاری بێتەوە. ئەویش وەدەستهێنانی رای گشتییە، بێگومان لەکۆتاییدا سەرکەوتن بۆ ئەو کەسەیە کە متمانەی رای گشتی وەدەست دەهێنێت، بەمشێوەیە گرنگی و رۆڵی پەیوەندییە گشتییەکان دەردەکەوێت

.4- ئەو وەرچەرخانەی لەکۆمەڵگەکاندا روویدا، لە پشتبەستنی ئابوورییەکەی بە کشتوکاڵ بۆ پشتبەستنی بە پیشەسازی، لەگەڵیدا وەرچەرخانێك لەخودی دانیشتوانیشەوە هاتە ئاراوەو رێژەی دانیشتوانی گوند دابەزیو رێژەی دانیشتوانی شارەکان بەرز بووەوە، ئەم وەرچەرخانەش پێویستی بە هەوڵی گەورەی میدیایی دەکرد بۆ روبەڕوبوونەوەی ئەو گۆڕانە کۆمەڵایەتییە و کارکردن لەسەر سەقامگیری کۆمەڵگە و جێبەجێکردنی بەرژەوەندییەکانی.
5- ئامرازەکانی ڕاگەیاندن و بڵاوکردنەوە پێشکەوتنێکی گەورەی بەخۆوە بینی، لەئەنجامی پێشکەوتنی گەورەی فیکری و هونەری و تەکنیکی، پێشکەوتنێکی تەکنیکی لەچاپدا هەیە، لە دەرهێنانی رۆژنامە و گۆڤارەکاندا، هەروەها ئامرازی ئەوتۆی میدیایی دەرکەوتن کە پێشتر نەناسرابوون، وەك فیلمە سینەماییەکان و رادیۆو تەلەفزیۆن، کە لە ئەرکی پەیوەندییە گشتییەکانی لە پەیوەندیکردن بە جەماوەری جیاوازەوە ئاسان کرد، هەروەها بەکارهێنانی ئامرازی گونجاو لەگەڵ جەماوەری جۆراوجۆرداو لەکاتە گونجاوەکاندا.

چوارەم: ئامانجەکانی پەیوەندییە گشتییەکان:

زۆربەی دەستە و رێکخراوەکان کارەکانی پەیوەندییە گشتییەکان پەیڕەو دەکەن، جا ئەگەر بەڕێوەبەرایەتیەك یان بەشێکی تایبەت بە پەیوەندییە گشتییەکانی هەبێت یان نا، یاخود بەرنامەیەك بۆ پەیوەندییە گشتییەکان ئامادە کرابێت یان نەکرابێت. تەنانەت لەژیانی تایبەتیشماندا تاك بەردەوام کار دەکات بۆ باشکردنی پەیوەندییەکانی لەگەڵ کەسانی دیکەدا.
پەیوەندییە گشتییەکان تەنیا لە یەك جۆر چالاکیدا کورت نابێتەوە، بەڵکو بوارەکەی بۆ سەرجەم جۆرەکانی چالاکی تایبەت و گشتی و لەسەرجەم بوارەکاندا پەیڕەو دەکرێت

جا كشتوكاڵی، بازرگانی، پیشەسازی بێت و پەیوەندییەكانی كارو باشكردنی باروودۆخی و بەرزكردنەوەی توانای بەرهەمهێنانی كارمەندان و فێركردن و گونجان لەگەڵ دیاردە گرنگەكانی كارگێڕی پیشەسازیدا و گرنگیدان بە كرێكار وەك مرۆڤێك كە پێویستی ماددی و تەندروستی و كلتووری و تەرفیهی و كۆمەڵایەتی و دەروونی خۆی هەیە.

پەیوەندییە گشتییەكان كار بۆ وەدیهێنانی ژمارەیەك ئامانج دەكات، هەر هەڵمەتێك لە هەڵمەتەكانی ڕاگەیاندن پێویستە جەخت لەسەر زنجیرەیەكی تەواو لە ئامانج و مەبەست بكاتەوە كە پێشتردانرابن، بەمەش ئامانج لەدوای ئامانج لە زنجیرەیەكی ڕێزبەند نەكراودا وەدی دێت، دەرەنجامە گشتییەكەش وەدیهێنانی سەرجەم ئامانجەكانە، لەكۆتاییشدا گەیشتنە بە ئامانجە گشتگیرەكە. ئەگەر ئەم زنجیرە ئامانجە پێشتر دەستنیشان نەكرێت، ئەوا لە ئەنجامدا كات و هەوڵدان و پارەمان لێ بەفیڕۆ دەچێت و توشی نشوستی خێرا دەبین.

ئەگەر شتێك باو بووبێت بەرژەوەندییەكانی جەماوەر لێك بدات، ئەوا روونە كە هەر ئامانجێك دەخوازرێ پێگەیشتن پێی، بەڵكو دەبێت لەنێو ئەم بەرژەوەندییە پێكداداوانە. هەروەها دەبێت ئەو ئامانجانە رێتێچوو بن لەڕووی ئەو كۆشش و پارەو كارمەندانەی هەوڵی وەدیهێنانی دەدەن. هۆكاری كاتیش كاریگەرییەكی گەورەی هەیە لە دیاریكردنی ئامانجەكانی پەیوەندییە گشتییەكان. لەنموونەی لەمبارەیەوەش رێكخستنی هەڵمەتە بۆ كۆكردنەوەی بەخشینەكان و كۆمەكەكان، لەبەر كەمیی كات ئامانجەكان سادە دەبنەوە، هەرچەندە كات كەم بێتەوە سادەكردنەوەی ئامانجە راستەوخۆكان دیار دەبێت.

ئەو ئامانجانە دەكرێت بەمشێوەیە پوخت بكرێنەوە:

1- پەیوەندییە گشتییەكان هەوڵدەدات بۆ هۆشیاركردنەوەی جەماوەر بەئامانجەكانی و جەماوەر لەبارەی سیاسەتە گشتییەكە و بەرپرسیارێتییەكەی لە جێبەجێكردنیدا فێربكات. هەروەها رێكخراوەكان بە ئامانجەكانی هۆشیار دەكاتەوە و شێوازو كارو جۆری چالاكییەكەی و پلانەكانی بۆ جەماوەر دەخاتەروو. هەماهەنگی نێوان تاكەكان ئاسان دەكات، كاتێك هەر كەسێك لە كۆمەڵەكەدا ئەو ئامانجانە دەزانێت كە دەبێت پێی بگات، ئەوا بەهاوكاری یەكتر كار دەكەن بۆئەوەی پێی بگەن. ئامانجەكانیش بە پێوەری هەڵسەنگاندن و چاودێری دادەنرێت، مادام ئەوە دیاری دەكات كە دەبێت ئەنجام بدرێت. هەروەها دەبێتەهۆی پرۆسەكانی هەمواركردنی ستراتیژیەتەكانی رێكخراوەكە، بەمجۆرە نەبوونی ئامانج یان روون نەبوونی و دیاریكردنی بە یەكێك لەهۆكارە سەرەكییەكان دادەنرێت كە زۆر لە هەوڵەكان لەو بوارەدا نشوست پێ دەهێنێت. لەو ئامانجانەش بریتین لە:

-: كۆمپانیاكە لە پیشەسازیەكدا لەهەندێ بازاڕی نایابدا پێشەنگ بێت.

-: وا بکات بەکاربەر هەست بە رازیبوونی بەردەوام و زیاتر بکات لە بازاڕە ناوخۆیی و نوێیەکاندا.
-: قازانجێکی گونجاو بەدی بهێنێت، بەجۆرێك بتوانێت داهاتێکی گونجاو بدات بە هەڵگرانی پشکەکان و داهاتی پێویست دەستەبەر بکات بۆ فراوانبوون و سەقامگیری کۆمپانیاکە لەداهاتوودا.
-:کۆمپانیا یان رێکخراوەکە رەگەزێکی ئیجابی و بەسوود لەو کۆمەڵگەیە دابنرێت کە کاری تیا دەکات و هەستکردنی بە بەرپرسیارێتی کۆمەڵایەتی بەرامبەر جەماوەری جیاواز و کۆمەڵگە بە شێوەیەکی گشتی زیادبێت.
-:وەدیهێنانی ناوبانگی باش بۆ رێکخراوەکە و پشتگیری وێنە هزرییەکەی.

2- پەیوەندییە گشتیەکان ئامانجی دروستکردنی پەیوەندی باش و زیادبوونی هەلی لێکگەیشتنی هاوبەشە لەنێوان رێکخراوەکە و جەماوەردا، جا (جەماوەرەکە ناوخۆیی بێت) وەك کارمەندانی رێکخراوەکە بۆئەوەی هەست بە رازیبوون و ئاسوودەبوون بکەن و رۆحی مەعنەوییان بەرز بێتەوە، بەمەش بەرهەمهێنانیان بەرز دەبێتەوە، هەستکردنیان بە ئینتیما گەشە دەکات، گەیشتن بە جەماوەری ناوخۆیی کارێکی سەخت نییە، چونکە پەیوەندییەکانی کار پەیوەندییەکی رۆژانە دەستەبەر دەکات، سەرەڕای هاندانی چالاکییە رۆشنبیری و کۆمەڵایەتیەکان و پەیوەندی و چالاکیي وەرزشییەکان و چارەسەرکردنی کێشەکانی تایبەت بە کرێکارەکان، ئەم پەیوەندیەش لە کارگێڕی باڵاوە دەستپێدەکات.
پڕۆگرامی پەیوەندییە گشتییەکان رۆڵێکی گەورە دەبینێت لە گونجاندن لەنێوان ئارەزووە جیاوازەکانی تاك و کۆمەڵەکان و کار دەکات بۆ چاککردنی ئاراستە سەلبییەکان لای جەماوەر بۆ ئاراستەی ئیجابی بونیاتنەر، هەروەها بیرۆکە و رای جەماوەر و ئاراستەکانی بەرەو رێکخراوەکە بۆ کارگێڕی دەگوازێتەوەو ئامۆژگاری و رێنوێنی دەکات بۆئەوەی بتوانێت سیاسەتی رێکخراوەکە یان پلانەکانی بەجۆرێك چاك بکاتەوە کە بگونجێت لەگەڵ ئەوەی جەماوەر لەم رێکخراوەی چاوەڕێ دەکات.
رێککەوتن و گونجان کە پەیوەندییە گشتییەکان هەوڵی بۆ دەدات درێژ دەبێتەوە بۆ پەیوەندییەکەی لەگەڵ دەزگاکانی ڕاگەیاندندا.
3- پەیوەندییە گشتییەکان هەوڵدەدات بۆ ئەنجامدانی کاری جۆراوجۆر کە کارگێڕییەکانی دیکە ئەنجامی دەدەن و یارمەتیدانی. ئەو بۆنموونە یارمەتی کارگێڕی پەیوەندییە پیشەسازییەکان دەدات بە راکێشانی فەرمانبەرو کرێکارە نایابەکان.
هەروەها هانی پەیوەندی لەنێوان ئاستە باڵاکان لە کارگێڕی و ئاستە نزمەکان دەدات، بەپێچەوانەشەوە. هەروەها یارمەتی کارگێڕی فرۆشتەنی دەدات بۆ برەوپێدانی بەرهەمەکانی رێکخراوەکە.
4- پەیوەندیە گشتییەکان ئامانجی بەرزکردنەوەی ئاستی بەرهەمە بەدەستەبەرکردنی هۆکاری ماددی و مەعنەوی و زیادبوونی سوودەکان کە بۆ خاوەن کۆمپانیاکە و

کرێکارەکانی و بەکاربەرانی بەرهەمەکەی و ئەو کۆمەڵانەی کە کاری تێدا دەکەن دەگەڕێتەوە، ئەمەش لەڕێگەی دانانی بەرنامەیەك بۆ چاککردنی کارگە و بەرهەمەکان و دەستبەرداربوونی ئامێرە کۆنەکان و جێبەجێکردنی بەرنامەیەك بۆ دابینکردنی نوێترین جۆری ئامێرەکان، هەروەها کارکردن لەسەر بەرهەمهێنانی کاڵا نوێیەکان لەنزیکترین کات کە بگونجێت لەگەڵ کۆتایی هاتن بە تاقیکردنەوە پێویستییەکان و سەرلەنوێ ڕێکخستنەوەی کارە نووسینگەییەکان و زیادبوونی دەرچەکانی دابەشکردن.

5- پەیوەندییە گشتییەکان ئامانجی دروستکردنی پەیوەندی دۆستانەیە لەگەڵ بەشداربوواندا، ئەوانەی بایەخدانەکانیان سنووردار دەبێت بەدابینکردنی وەبەرهێنانەکانیان و هەڵوەستەکردن لەسەر نوێترین پێشکەوتنەکانی بەرهەم و پرۆژە فراوانخوازییەکان و بازاڕە نوێیەکان، لەپاشان دەبێت لەبارەی هەموو پلانەکانی کۆمپانیاکە و پرۆژەکانی زانیارییان پێ بدرێت و خستنەڕووی ئەوەی چاوەڕێ دەکرێت قازانج بکەن، لەڕووی دابینکردنی پارە وەبەرهێنراوەکانیان، لەڕووی سوودی تەواو بۆ سەرمایە.

دەکرێ لە ئارەزووی بەشداربووان بە ئامرازگەلی جۆراوجۆر بزانین، بۆنموونە کۆبوونەوەی کۆمەڵە گشتییەکان هەلێکی باش بە کۆمپانیاکە دەدات بۆئەوەی لەگەڵ بەشداربووان بدوێ و لەتێڕوانینیان ئاگادار بێت، هەروەها لەو گفتوگۆیانەی کە بەشداربووان بۆ کارگێڕی کۆمپانیاکەی دەنێرن، دەکرێت زۆر لە ئارەزوو و ڕایەکانیان بزانرێت و هەندێ کۆمپانیا لەوانەیە پەنا ببات بۆ بەدواداچوونی ڕاو ئارەزووی بەشداربووان لەڕێگەی ناردنی لیستێك بە پۆستەدا کە چەندین پرسیار لەخۆدەگرێت بۆئەوەی وەڵام بدرێتەوە، یان دەکرێ ئەم پرسیارانە لەڕێگەی ڕاسپێراوانی بەشی پەیوەندییە گشتییەکان ئاراستە بکرێن، لەڕێگەی چاوپێکەوتنێکی کەسییەوە، ئەمەش وا ناگەیەنێت هەموو بەشداربووەکان چاوپێکەوتنیان لەگەڵ بکرێت، بەڵکو دەکرێت عەیینەیەکی نوێندراویان لێ وەربگیرێت.

6- پەیوەندییە گشتییەکان بایەخ بە وەرگرتنی ئارەزووی بەشداربووان و تێبینییەکانیان و پێشنیازەکانیان دەدات تایبەت بەوەی پەیوەستە بە ڕێگەی پڕکردن یان داپۆشین یاخود کێش یاخود ڕێگەی پێکهێنان و خستنەڕوو و دابەشکەران ئەڵقەی پەیوەندین لەنێوان دەزگاکە و کڕیاردا، ئەوانەن کە مامەڵە لەگەڵ کاڵاکەدا دەکەن، لەساتی دەرچوونی لەکارگەکە تا دەگاتە دەستی بەکاربەر. زۆرجار بڕیارو ئاراستەکانیان کاریگەری یەکلاکەرەوەی دەبێت لە ئایندەی دامەزراوە پیشەسازییەکە، لەپاشان وەدەستهێنان و سەرکەوتنی دامەزراوەکە یان نشوستهێنانی دەکەوێتە ئەستۆیان، لەبەرئەمە پەیوەندییە گشتییەکان سوورە لەسەر ئامادەکردنی شێوازگەلی گەیاندنی ڕاستەوخۆ لەنێوان خۆیان و دامەزراوەکە.

7- پەیوەندییە گشتییەکان بایەخ دەدات بە دروستکردنی پەیوەندی باش لەنێوان بەکاربەران و دامەزراوەکە، لەبەرئەوەی بازاڕگەرمی بۆ دامەزراوەکە دەبێتە هۆی بازاڕگەرمی بۆ کاڵاکە. بێگومان بەکاربەر گەورەی بازاڕە، چونکە لەپێناو بەکاربەردا

کاڵا بەرهەم دەهێنرێت و بەهۆی بەکاربەرەوە پرۆسەی بەرهەمهێنان بەردەوام دەبێت بەهاندانی بەکاربەر و پەسەندکردنی کاڵاکە بەرهەمهێنەر دەژیت، بۆیە پێویستە بەتەنگ ئارەزووەکانی بچیت، چونکە ئەو هێزێکی سەرەکییە کاریگەری هەیە لە سەرکەوتنی کۆمپانیاکان یان نشوستهێنانی.
8- پەیوەندییە گشتییەکان کار دەکات بۆ گەشەپێدانی هەستکردن بە بەرپرسیارییەتی کۆمەڵایەتی و نەتەوەیی لای هاووڵاتیان و یارمەتیدانیان بۆئەوەی بەرپرسیارێتی هەڵبگرن لەنەخشەکێشانی سیاسەتی گشتی رێکخراوەکە چارەسەرکردنی کێشەکەی.

پێنجەم: ئەرکەکانی پەیوەندییە گشتییەکان:

پەیوەندییە گشتییەکان وا ناسێنراوە کەوا چالاکییەکە رێکخراوەکان ئەنجامی دەدەن، دوای ئەوەی بڕیار لەسەر بودجەیەکی تایبەتی بۆ دەدرێت، بیرۆکەی تەرخانکردنی بودجەیەك بۆ چالاکی پەیوەندییە گشتییەکان رووبەڕووی رەخنەی زۆر بووەوە لای کارگێڕی باڵا بەڵام پسپۆڕانی پەیوەندییە گشتییەکان کێن؟..چی دەکەن؟.. کاریان چییە؟.. زۆربەیان وا وەسف دەکران کە وتەبێژی زمانپاراون و بەڵێنی زۆر بە خەڵك دەدەن تەنها کەمێکی جێبەجێ دەکەن، زۆرجار هەوڵی وەدەستهێنانی دەسکەوتێکی کەسی دەدەن، تەنانەت ئەگەر ئەوە لەسەر حسابی ئەو کۆمپانیایە بێت کە کاری تیا دەکەن! هەموو ئەمانە خەسڵەتگەلێکن لەگەڵ راستی پەیوەندییە گشتییەکاندا ناگونجێت.
رێکخراو و دامەزراوەکان پێشنیازیان کرد بەڕێوەبەرایەتی و بەش بۆ پەیوەندییە گشتییەکان دابنرێت، دوای ئەوەی بۆیان ئاشکرابوو کە لەگرنگترین بەشەکانی دەزگاکەیە و کاریگەرییەکی کارای هەیە و دەکرێ ئەو کێشانە چارەسەر بکات کە روبەڕووی دەزگاکان دەبێتەوە.
تەنانەت ئەو دامەزراوانەش کە بەشی تایبەت بە پەیوەندییە گشتییەکانی نییە، ئەوا پەنا دەباتە بەر نووسینگە و راوێژکارانی پەیوەندییە گشتییەکان لەدەرەوەی دەزگاکە.
دەکرێ بڵێین کە هەموو دەزگا و ئۆرگان و دەستە و پارت وکۆمپانیایەک و دەبێت بە پەیوەندییە گشتییەکان ئاراستەکراو بێت، بەشی پەیوەندییە گشتییەکان دەسەڵاتی بەشەکانی دیکەی دەزگا و ئۆرگان و دەستە و پارت و کۆمپانیاکەدا نییە، بەمەش لەدەسەڵاتی بەڕێوەبەر یان سەرۆکی بەشی پەیوەندییە گشتییەکان نییە فەرمان بەسەر بەشەکانی دیکەدا بکات، چونکە ئەو تێڕوانینی خۆی بۆ بەشە جیاوازەکان دەنێرێت، لەشێوەی پێشنیارو راوێژکردن و ئەو لایەنەی کە فەرمانی کارگێڕی تایبەت بە کارەکانی پەیوەندییە گشتییەکان لێیەوە دەردەکات کارگێڕی بالای دامەزراوەکە، کە خۆی لە ئەندامی ئەنجوومەنی کارگێڕی یان هەر کەسێکی دیکە دەبینێتەوە رادەسپێردرێ بەسەرپەرشتیکردنی کارەکانی پەیوەندییە گشتیەکان.
لەراستیدا سەرکەوتنی بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندییە گشتییەکان لەکارو ئەرکەکانیدا پێویست دەکات بە شارەزایی بەو ئەرکە بنەڕەتیانەی کە دەکەوێتە سەر شانی.
لەراستیدا بەرپرسیارێتی ئەم بەڕێوەبەرایەتییە لە رێکخراوێکەوە بۆ یەکێکی دیکە

جیاوازە، ئەوەش بەپێی سروشت و قەبارەی ڕێکخراوەکە و ئەو بارودۆخەی کە تیایدایەتی. بەگشتی بەڕێوەبەرایەتی پەیوەندیە گشتییەکان بایەخ بە ژینگە یان کەشی کۆمەڵایەتی دەدات، لەپاشان کارمەندان لەبوارەکەیدا دەبێت بایەخێکی زۆر بەو تیۆرو دۆزینەوانە بدەن کە کۆمەڵناسان و زانایانی کارگێڕی دەری دەهێنن.

زۆر لە نووسەران پێنج ئەرکی سەرەکی بۆ دەچن پەیوەندییە گشتییەکان دەخەنە روو کە بریتین لە: توێژینەوە، پلاندانان، پەیوەندیکردن، هەماهەنگی، هەڵسەنگاندن:

1- توێژینەوە:

پەیوەندییە گشتیەکان ئاراستەکانی رای گشتی کۆدەکاتەوەو لێی دەکۆڵێتەوە بۆ جەماوەری دەزگا یان دەستەکە و زانینی راو ئاراستەکانیان، بۆئەوەی راستی و دروستییان دەستبکەوێت، سەبارەت بە زانکۆ بۆنموونە، دەکرێ ئاراستەکانی را لەنێوان مامۆستایان و قوتابیان و بەخێوکەراندا بزانرێت. لەسوپادا دەکرێ رای نێوان سەربازو ئەفسەران و تەکنیککاراندا بزانرێت، لەکۆمپانیاو وەزارەتەکاندا لە ئاراستەکانی رای گشتی نێوان فەرمانبەران و کرێکارەکان دەکۆڵرێتەوە سەرەڕای ئەمە ئاراستەکانی رای گشتی لەنێوان جەماوەری دەرەکیشدا دەپێورێ وەك بەشداربووان و بەکاربەران و بازرگانان.

هەروەها لە پێشکەوتنە بەردەوامەکان دەکۆڵێتەوە کە لە بارودۆخە ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسییەکاندا روودەدات، هەموو ئەو پرسانە دەکۆڵێتەوەو شیکردنەوە و پوختەکاریان بۆ دەکات بۆ بەڕێوەبەر و دەستەی باڵا. بنەما هونەرییەکانی پەیوەندیە گشتییەکان و شیکردنەوەی ئامرازەکانی بڵاوکردنەوەی وەك رۆژنامە و ئێزگە و تەلەفزیۆن و سینەماو هەڵسەنگاندنی ئاستی سەرکەوتنی ئەو هەڵمەتی ڕاگەیاندنەی کە پێشکەشی دەکات و دیاریکردنی هەر ئامرازێکی ڕاگەیاندن، کاریگەری زۆر لەخۆدەگرێت، سەرەڕای ئەو توێژینەوانەی کە باس لەو پێشکەوتنە دەکات کە بەسەر پەیوەندییە گشتییەکاندا دێت، هەروەها لە ریپۆرتاژەکاندا راو ئاراستەی سەرکردەکانی را تاوتوێ دەکات، وەك مامۆستایان و سەرۆکی سەندیکاکان و خاوەنکاران و ....هتد.

2- پلاندانان:

دەزگای پەیوەندییە گشتییەکان نەخشەی سیاسەتی گشتی دەزگاکە و نەخشەی سیاسەت و بەرنامەی تایبەت بە پەیوەندیە گشتییەکان لەچوارچێوەی سیاسەتی گشتی دەزگاکە و پلانەکانیدا دەکێشێت، لەڕوانگەی ئەو توێژینەوەو لێکۆڵینەوانەی کە ئەنجامی دەدات، هەروەها ئامانجەکان و جەماوەرە ئامانجدارەکە دەستنیشان دەکات و پرۆگرامە ڕاگەیاندنییەکان دادەڕێژێت، لەڕووی کات و دابەشکردنی پسپۆڕییەکان بەسەر شارەزایان و دیاریکردنی بودجەیەکی ورد بۆی. کە یارمەتیدەرە بۆئەوەی سیاسەتی گشتی دەزگاکە هەموار بکرێت. زێدەباری ئەمەش، سیاسەتەکانی کۆمپانیاکە بۆ جەماوەر باس دەکات، یان هەر هەموارکردن یان گۆڕینێك بەمەبەستی پەسەندکردنی و هاوکاریکردن لەگەڵیدا.

3- پەیوەندیکردن (کۆمونیکەیشن):
کۆمونیکەیشن واتە جێبەجێکردنی پلانەکان و پەیوەندیکردن بە جەماوەری ئامانجدارەوەو دیاریکردنی ئامرازە گونجاوەکان بۆ هەر جەماوەرێك و سازدانی کۆنگرەکان و بەرهەمهێنانی فیلمە سینەماییەکان و وێنە و توێژەکان و پارێزگاریکردن بە کتێبخانەیەك کە داتا مێژووییەکان لەخۆدەگرێت و سازدانی ئاهەنگ و ئامادەکردنی فیستیڤاڵی فیستیڤاڵ و پیشانگاو یارییە جیاوازەکان و ڕێکخستنی کۆڕو وانەکان و لێدوان و سیمینارەکان.
دەزگای پەیوەندییە گشتییەکان ئەرکێکی کارگێڕی هەیە، کە خزمەتگوزاری بۆسەرجەم کارگێڕییەکانی تر پێشکەش دەکات و یارمەتییان دەدات بۆئەوەی ئەو ئەرکانە رابپەڕێنێت کە پەیوەندی بە جەماوەرەوە هەیە، ئەو بۆنموونە یارمەتی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری کرێکارەکان دەدات لە هەڵبژاردنی فەرمانبەرو کرێکارەکان و مەشقپێدانیان و پێداچوونەوە بە ئامرازەکانی هاندان و پلە بەرزکردنەوەیان و چارەسەرکردنی کێشەکانیان و ئامادەکردنی ئەوەی پێویست دەکات بە بایەخدان بە تەندروستیان و وەرزشیان و رۆشنبیرییان. هەروەها پەیوەندییە گشتییەکان ئەرکی بەشی فرۆشتن ئاسان دەکات لەدروستکردنی پەیوەندی باش لەگەڵ دابەشکەران و بەکاربەران، لەرێیگەی زانینی ئاراستەکانی جەماوەر بەرەو ئەو کاڵا یان خزمەتگوزاریانەی کە دەزگاکە یان دەستەکە بۆ کڕیارەکانی بەرهەمی دەهێنێت یان پێشکەشی دەکات. ئەرکی کارگێڕی دادوەری ئاسان دەکات، لە خستنەڕووی راستییە پەیوەندیدارەکان بە رای گشتی، کارگێڕی پەیوەندییە گشتییەکان بەشداری دەکات لەئامادەکردنی راپۆرتە ساڵانەییەکان لەبارەی سەنتەری دارایی دەزگاکە و دەرهێنانی لەوێنەیەکی سەرنجڕاکێش، کە بەشداربووان و بەکاربەران و ئەوانی دیکە تێی دەگەن، یارمەتی کارگێڕی کڕینەکان دەدات لە دروستکردنی پەیوەندی باش بە بریکارەکانەوەو ئەوانەی دیکە لە سەرچاوەکانی بەرهەمهێنان.
پەیوەندییە گشتییەکان کار دەکات بۆ گەشەپێدانی پەیوەندییەکان لەگەڵ دەزگاو کۆمەڵەکانی دیکە لەکۆمەڵگەدا هەن، ئەوەش لەرێگەی ئەو چالاکییانەی کە سوودی هاوبەشیان هەیە، ئەگەر ویسترا پیشانگایەکی سەرکەوتووی کتێب بکرێتەوە، ئەوا پیشانگاکە وا رێك دەخرێت لەگەڵ ئارەزووەکانی ئەمینداری کتێبخانەکان و خاوەنەکانیاندا رێك بکەوێت.
پەیوەندییە گشتییەکان هەوڵدەدات بۆ دروستکردنی پەیوەندی باش لەگەڵ سەرکردەکانی را لەکۆمەڵگەدا بە دانانی راستییەکان لەبەردەمیان، جا لەکتێبخانەی رێکخراوەکە بێت یان نووسینگەی ڕاگەیاندن، کار دەکات بۆ دروستکردنی پەیوەندی باش لەگەڵ پەیمانگەی مەشقکاری، بۆئەوەی بوار بڕەخسێت بۆ مەشقکردنی فەرمانبەرو کرێکارەکانی لەم پەیمانگایانەدا، گەیاندنی یارمەتیدانی فێرکردن بۆ ئەم پەیمانگایانە و رێگەدان بەقوتابیانی پەیمانگەکان بە سەردانی رێکخراوەکە.

پەیوەندییە گشتییەکان یارمەتی جەماوەر دەدات بۆ دروستکردنی رای خۆی، ئەوەش بە پێدانی هەموو زانیارییەك بۆئەوەی رایەکەی لەسەر بنەمای راستی دروستدا بێت.
هەروەها کار دەکات بۆ دروستکردنی گۆڕانکاری مەبەستدار لە ئاراستەکانی رای گشتی و گۆڕینی بۆ بەرژەوەندی دەزگاکە، کە هەموو پێشکەوتنەکان کە روودەدات لە رای گشتی بە دەزگاکە دەگەیەنێت.
4- هەماهەنگی:
پەیوەندییە گشتییەکان کار دەکات بۆ هەماهەنگیکردن لەنێوان کارگێڕییە جیاوازەکان بەمەبەستی وەدیهێنانی لێکگەیشتن لەنێوانیاندا، هەروەها کار دەکات وەك ئەڵقەیەکی پەیوەندی و ئامرازێکی هەماهەنگی لەنێوان فەرمانبەران و کەسایەتییە جیاوازەکانداو لەنێوان ئاستە نزمەکان و ئاستە باڵاکاندا. هەروەها هەماهەنگی دەکات لەنێوان کارگێڕی بازاڕگەری و بەکاربەرانداو کارگێڕی کڕین و بهێنەکان و دەزگاکە و پشك هەڵگرانی.
5- هەڵسەنگاندن:
مەبەست لێی پێوانی ئەنجامە کردەییەکانی پڕۆگرامەکانی رای گشتییە و ئەنجامدانی رێوشوێنی دروست بۆ گرەنتی کارایی پڕۆگرامەکان و وەدیهێنانی ئامانجەکانی.

شەشەم: بونیاتنانی کارگێڕی پەیوەندییە گشتیەکان:
زەحمەتە نەخشەی سیستەمێکی کارگێڕی دیاریکراو بۆ پەیوەندییە گشتییەکان لە کۆمپانیاکان پەیرەوبکرێت، ئەم کارە لە کۆمپانیایەك بۆ یەکێکی دیکە جیاوازە بەپێی قەبارەی کۆمپانیاکە و سروشتی مامەڵەکردنی، ئەگەر قەبارەی دامەزراوەکە بچووك بوو -بەنموونە- بەڕێوەبەر خۆی یان بەهاوکاری یاریدەدەرێکی لەچوارچێوەی کارمەندانی دەزگاکە کارەکانی پەیوەندییە گشتیەکان رادەپەڕێنێت، هەروەها دەزگای پەیوەندییە گشتیەکان بەپێی مەودای تێگەیشتنی هەڵسووڕێنەرانی کارگێڕی بۆ کارەکانی پەیوەندییە گشتییەکان جیاوازە، لەپاشان بونیاتی رێکخراوەیی کارگێڕی پەیوەندییە گشتییەکان لەلایەکەوە بۆ لایەکیتر دەگۆڕێت، ئەو یەکە رێکخراوانەی کە دەچنە نێو بونیاتی کارگێڕی پەیوەندییە گشتییەکانی هێزە چەکدارەکانەوە لەوانەیە جیاواز بێت وەك لەوەزارەتی کشتوکاڵ. جیاوازییەکە لێرەدا لەوانەیە پێویستییەك بێت جیاوازی پلانەکان و جیاوازی پڕۆگرام و جەماوەر پێویستی پێ بێت، هەمان شت سەبارەت بە شوێنکەوتوویی پەیوەندییە گشتییەکان، لەوانەیە ئەم ئەرکە بە یەکێك لە بەڕێوەبەرانی کارگێڕییەکان وەك کارگێڕی تاکەکان یان فرۆشتنەنییەکان یاخود کارگێڕی ریکلامەکان بسپێردرێت، یان لەوانەیە بەرپرسیارێتی لەنێوانیان دابەش بکرێت و لەهەندێ کۆمپانیای دیکە دەبینیت کە کارگێڕییەکی تەواو بۆ پەیوەندییە گشتییەکان هەیە کە بەڕێوەبەرێك سەرۆکایەتی دەکات، لەپاشی ئەندام و ئەنجوومەنی نوێنەران راستەوخۆ دێت و چەند بەشێك لەتوێژینەوەو پلان تاکو هەماهەنگی و بەرهەمهێنان لەخۆدەگرێت.

کارەکانی پەیوەندییە گشتییەکان ڕاستەوخۆ پەیوەستە بەو ئامانج و سیاسەتە گشتییەی کە کارگێڕییەکە بەرهەمی دەهێنێت، لەم ڕوانگەیەوە کاری پەیوەندییە گشتییەکان پێویستە لە ڕێکخستنی گشتی کۆمپانیاکە روون بکرێتەوە لەنزیك کارگێڕی باڵاو لەژێر سەرپەرشتی ڕاستەوخۆی ئەودا، بەمەش بەڕیچوەبەری پەیوەندییە گشتییەکان بەرپرس دەبێت بەرامبەر سەرۆکی ئەنجوومەنی کارگێڕی و دەبێت نزیك بێت لەو کەسانەی کە بەرپرسیارێتی گەورەیان هەیە لەدەزگاکەدا، بۆئەوەی باشترین ئەنجامەکان وەدی بهێنێت و لەئاستی بەڕێوەبەرانی کارگێڕییەکانی دیکە بێت.
لەلایەکیترەوە، تەرخانکردنی بەڕێوەبەر یان بەشێك بۆ کارگێڕی پەیوەندییە گشتییەکان مانای ئەوە نییە ئەم کەسە یان ئەم بەشە تاکە لایەنە کە کارەکانی پەیوەندییە گشتییەکان ڕادەپەڕێنێت، لەبەرئەوەی پەیوەندییە گشتییەکان پرۆسەیەکی بەردەوامە هەمووان بەشداری تێدا دەکەن، لە بەڕێوەبەری گشتییەوە تاکو کارمەندی خاوێنکردنەوە، لەپاشان پێویستە لەسەر بەڕێوەبەری پەیوەندییە گشتییەکان خاوەن بەهرە ئەدەبی و هونەرییەکان هان بدات ئەوانەی کارمەند نین لە کارگێڕی پەیوەندیە گشتییەکان، بۆئەوەی بەشداری بکات لەهەندێ بەرنامەی تایبەت بە پەیوەندییە گشتییەکان. ئەوەی مەبەستمانە دابینکردنی بەڕێوەبەرێك یان بەشێك بۆ کارگێڕی پەیوەندییە گشتییەکان، دانانی ئەو کارانەیە لەژێر سەرپەرشتی شارەزایانی پسپۆڕ، بۆ یارمەتیدانی سەرۆك بەشەکانی دیکە لەکۆمپانیاکەدا لە باشکردنی پەیوەندییەکەی لەگەڵ دەستە جیاوازەکانی جەماوەردا، واتە بەشی پەیوەندییە گشتییەکان لە بەشە ڕاوێژکارییەکان دادەنرێت.
لەزۆربەی نموونە پێشنیارکراوەکاندا بۆ شوێنی پەیوەندییە گشتییەکان لەنەخشەی ڕێکخستندا، ڕەچاوی ئەوە کراوە بەڕێوەبەرەکەی لەو کەسانەوە نزیك بێت کە ئەو پێگانەیان هەیە کە بەرپرسیارێتی باڵا لە دەزگاکە هەڵدەگرن، بۆئەوەی باشترین ئەنجام وەدەستبێنێت.

حەوتەم: خەسڵەتەکانی پسپۆڕی پەیوەندییە گشتییەکان:

بۆئەوەی پسپۆڕ بۆ پەیوەندییە گشتییەکان بشێت بۆ ڕاپەڕاندنی کارەکەی پێویستە لەو ئاراستەو پێشکەوتنانە تێبگات کە لە ڕای گشتیدا ڕوودەدات، هەروەها دەبێت زانینێکی تەواوی هەبێت لە ئەرکەکانی کارگێڕی و کێشەکانی و بڕوایەکی تەواوی بەکارەکەی و ئەو پەیامە هەبێت کە ئەنجامی دەدات، بەئاگاش بێت لەوەی لە دەوروبەری لەناو دەزگاکە و دەرەوەیدا ڕوودەدات، کە ڕێگەی بۆ فەراهەم دەکات سوود لەهەموو هەوڵێك وەربگرێت بۆ خزمەتکردنی جەماوەرو وەدیهێنانی بەرژەوەندییەکەی، جا بەگواستنەوەی زانیارییەکان بێت بۆی یان بە وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارانەی بۆی دیاری دەکرێت، یان بە ئەنجامدانی خزمەتگوزارییەکی واقیعی بۆی. ئەم وریابوونە هەروەها هەلی گەڕانی خێرای لەکارکردندا بۆ دەستەبەر دەکات، کە خەسڵەتێکی بنەڕەتییە بۆ کەسی پەیوەندییە گشتییەکان.

پێویستە چەند مەرجێك هەبێت لەو کەسانەی ئەرکی پەیوەندییە گشتییەکان هەڵدەسووڕێنن، مەرجەکانیش دابەش دەبن بۆ:

1- مەرجە بۆماوەییەکان:

پەیوەستە بە پاڵنەرە خۆڕسکەکان کە بە بنەمای یەکەم دادەنرێت بۆ رەفتاری مرۆیی: بۆیە پێویستە کەسایەتییەکەی تەواو بێت ، لەڕووی سۆزداییەوە پێگەیشتوو بێت و یادەوەری بەهێز بێت و مێشکێکی رێکخراوی هەبێت ، باشتروایە ئەو کەسەی لەبواری پەیوەندییە گشتییەکان کار دەکات بەڕەوشت و زمانپاراو و گورجبێژ، دڵسۆز، دووربین، زیرەك، جەربەزە، گەشبین بێت و حەز بەتێکەڵی کردن بکات، هەموو ئەمانە خەسڵەتگەلێکن دەبێت لە هەڵسووڕاوی پەیوەندیە گشتییەکاندا هەبێت.

2- مەرجە فێرکارییەکان:

مەبەست لێی دەستبەرداربوونی رادەی کەمی ئاستی فێرکاری و فێرکردن و مەشقی زانکۆیی کە پسپۆڕ لە پەیوەندی گشتییەکان شیاو دەکات بۆ کارکردن لەم بوارەدا. بێگومان فێربوونی ئەکادیمی یارمەتی سەرکەوتنی کەسەکان دەدات و باشوایە کەسەکە پلەیەکی زانکۆیی لە ڕاگەیاندن یان بازرگانی یاخود ئاداب یان یاسادا وەدەستهێنابێت و ئەم مادانەی وەرگرتبێ: زمانەکان، رۆژنامەگەری، دەروونناسی، کۆمەڵناسی، رەگەزناسی، فەلسەفە، لۆژیك،- کارگێری گشتی، یاسا، ئابووری، کارگێڕی، و رێکخستنی پرۆژەکان، بازارگەری، ڕیکلام، ئاماری تیۆری جێبەجێکاری، پەیوەندییە گشتییەکان و چەندین ماددەی تری دیراسی.

3- مەرجە وەرگیراوەکان:

ئەمە لە پاڵنەرە خۆڕسکەکان جیاوازە، لەوەی مرۆڤ کە لەدایك دەبێت نییەتی، بەڵام لەئەنجامی ژیانی تاکەکە لە ژینگەیەکی دیاریکراو و کارگەربوون پێی دەبێت.
هەموو ئەم مەرجە فێرکاری و وەرگیراوانە خەسڵەتگەلێك وەدی دەهێنن کە هەڵسووڕاوی پەیوەندییە گشتییەکان پێویستی پێی دەبێت، کە بریتین لە: توانای دەرککردنی روون لەسەر رێکخستن و بڕیاردانی دادپەروەرانەی بابەتی و توانای هەڵسەنگاندنی هەڵوێستەکان و پێشبینیکردن لەسەر بەرەنگاربوونەوەی فشارەکان و نەرمونیانی و توانای مامەڵەکردن لە کێشە جیاوازەکاندا.
وەدیهێنانی ئەم سێ مەرجەی پێشتر باس کران، دەبێت کارمەندەکە لەبواری پەیوەندییە گشتییەکان بەسروشتی خۆی کۆمەڵایەتی بێت و توانای رازیکردن و حەزبزواندنی هەبێت.
بەشی ئامرازەکانی گەیاندن لەزانکۆی باشووری داکوتاتا راپرسییەکی بۆ پسپۆڕانی پەیوەندییە گشتییەکان ئەنجامدا لەبارەی ئەو تواناو خەسڵەتانەی کە دەبێت کەسی پەیوەندییە گشتییەکان هەیبێت، ئەنجامی ئەم لێکۆڵینەوەیە لەگۆڤاری (پەیوەندییە گشتییەکان) بڵاوبووەوە، تیایدا هاتووە کە نزیکەی 90%ی دەستنیشانکراوان دووپاتیان کردۆتەوە لەسەر ئەوەی توانای نووسین لەگرنگترین تواناکانە. یەکێك لە

دەستنیشانکراوەکان ئاماژەی بەوەدا کە هەر کاتێك کارێك ئەنجام دەدات، ئەوا بەنووسینی وشەکان لەسەر کاغەز کۆتایی پێ دەهێنێت، ئەمەش لەوانەیە لەشێوەی گوتاربێژی، گوتار، چیرۆك، بڵاوکراوە و راپۆرت بێت. لەدوای ئەمە توانای زانینی هونەری نەخشەسازییە چاپکراوەکان و توانای جێبەجێکردنی پرۆژە لەڕێگەی تێڕوانینی تاك بۆی دەبێت لەپاشان چاپکردنی. یەکێك لە بەڕێوەبەران ئاماژەی بەوەدا کە زۆر لە پرۆژەکان جێبەجێکردنی دوادەکەوێت بەهۆی زۆری تێچوەکانی، یان ئەوەی ئەنجامی دەدات هیچ شتێك لەبارەی هونەری نووسین و چاپەوە نازانێت. لەم ڕوانگەیەوە دەکرێ بڵێین کارکردن لەبواری پەیوەندییە گشتییەکان جۆرێکە لەکارکردنی میدیایی، کە پشت دەبەستێ بە توانای نووسین و گفتوگۆکردن لەگەڵ جەماوەرو رازیکردنی.
بەڵام تواناکانی تر بەپێی گرنگییان بەمشێوەیە دەبێت:

1- توانای رێکخستن.
2- توانای وتووێژ.
4- توانای مامەڵەکردن لەگەڵ خەڵکدا.
5- زانینی کاروبارە ئابووری و داراییەکان.
6- جیاکردنەوەی هەواڵ و توانای لێدوان لەسەری.

هەشتەم: بەراورد لەنێوان پەیوەندییە گشتییەکان و چالاکییەکانی دیکە:

1- جیاوازی لەنێوان پەیوەندیە گشتییەکان و پەیوەندیە مرۆییەکان:

جیاوازی لەنێوان پەیوەندیە گشتییەکان و پەیوەندیە مرۆییەکان هەیە، پەیوەندییە مرۆییەکان جەخت لەسەر توخمی مرۆیی و بایەخە مرۆییەکان دەکاتەوەو بایەخ بە تەواوکاری نێوان تاکەکان لەچوارچێوەی کارکردن دەکاتەوە بەو شێوەیەی کە هانیان دەدات بۆ ئەنجامدانی کاری بەرهەمدارو بەرزتر بەهاریکاری، لەگەڵ تێرکردنی پێویستە سروشتی و دەروونی و کۆمەڵایەتییەکانیان.
مەبەست لە رەچاوکردنی بایەخە مرۆییەکان لەکارکردندا ئەوەیە کە کارگێڕی رەچاوی پێداویستییە بنەڕەتییەکانی مرۆڤ لەژیاندا بکات.
(سکوت Scott) وای دەبینێت کە پەیوەندییە مرۆییەکان ئاماژەیە بۆ پرۆسەکانی هاندانی تاکەکان لە هەڵوێستێکی دیاریکراودا، بەشێوەیەکی کارا ببێتە هۆی گەیشتن بەهاوسەنگی لە ئامانجەکان و رەزامەندی مرۆیی زیاتر بەدەستەوە بدات، هەروەها یارمەتی وەدیهێنانی داخوازی پرۆژەکە دەدات، واتە پەیوەندییە مرۆییەکان دەبێتە هۆی زیادبوون لە بەرهەم و زیادبوون لە چالاکیي رێکخراوەکان و تاکی بەختەوەر کە لەکارەکانیان هەست بە رەزامەندی دەکەن.

دەكرێت لەوەی سەرەوەوە سێ ئامانجی سەرەكی پەیوەندییە مرۆییەكان هەڵێنجێنین كە بریتین لە:
أ/ كار بكات لەسەر گەشەپێدانی گیانی هاوكاری لەنێوان تاك و كۆمەڵەكان لەچوارچێوەی كاردا.
ب/ هانی تاك و كۆمەڵەكان بدات بۆ بەرهەمهێنان.
ج/ تاكەكان توانادار بكات بۆ تێركردنی پێویستیە ئابووری و دەروونی و كۆمەڵایەتیەكانیان.
ئەگەر كارگێڕی توانی ئەم ئامانجانە وەدی بهێنێت ئەوا ئەنجامەكە بە سەركەوتنی هەوڵی بەكۆمەل دەبێت بۆ تاكەكان لەچوارچێوەی كاردا، بۆیە دەكرێت پێناسەی پەیوەندییە مرۆییەكان بەكورتی بكەین بەوەی گەشەپێدانی هەوڵی بەكۆمەڵییە بۆ پرۆژە كە بەرهەمدار بێت بۆ تاكەكان لەهەمان كاتدا.

2- جیاوازی نێوان پەیوەندییە گشتییەكان و ڕاگەیاندن:
مەبەست لە ڕاگەیاندن بڵاوكردنەوەی راستییەكان و راوبۆچوونەكانە لەنێوان جەماوەری دەستە و دامەزراوەكەدا، جا جەماوەری ناوخۆیی بێت یان دەرەكی دامەزراوەكە و لە ئامرازە بنەڕەتییەكانی ڕاگەیاندن رۆژنامەگەری و ئیزگە و سینەماو تەلەفزیۆن و وانە و كۆڕەكانە. پێشتر بینیمان كە یەكێك لە پێناسەكانی پەیوەندییە گشتییەكان وای دەبینێت كە ڕاگەیاندن و رازیكردنە پێشكەش بە جەماوەر دەكرێت و هەوڵێكە دەدرێت لەپێناو گونجان و تەواوكاری لەنێوان ئاراستە و هەڵسوكەوتی هەریەك لە رێكخراوەكە و جەماوەرەكەی. لەراستیدا ڕاگەیاندن بە بەشێكی بنەڕەتی و ئامرازێكی گرنگ لە ئامرازەكانی پەیوەندییە گشتییە جۆراوجۆرەكان دادەنرێت لە پرۆگرامەكەی بۆ وەدیهێنانی ئامانجەكانی.

3- جیاوازی نێوان پەیوەندیە گشتییەكان و ڕیكلام:
هەڵمەتەكانی ڕیكلام چەندین ئامرازی گەیاندنی ئامانجدار بەكاردەهێنن بۆ گەیشتن بە زۆرترین ژمارەی كڕیاران بۆ ڕیكلامكردن لەبارەی فرۆشتن بەكەمترین نرخ و پەیوەندییە گشتییەكان لە ڕیكلام جیاوازە لەڕوویەكەوە كە ئەمەی دواییینیان پەنا بۆ كڕینی رووبەرێك لە چاپەمەنییەك دەبات، یان بەشێك لە كات لە ئیزگە و تەلەفزیۆن، ئەمەش لەپێناو دەربڕینی تێڕوانین یان ڕیكلامكردن بۆ فرۆشتنی بەرهەم و خزمەتگوزارییەكان، كە لەوانەیە لەگەڵ تێڕوانینی بڵاوكەرەوەكە یان بێژەرەكە بگونجێت یان نەگونجێت، لەبەرئەوەی خوێنەر یان گوێگر پەیامێك وەردەگرێت كە پارەكەی دراوە.
لەوانەیە هەندێ ڕیكلام ناوبانگێكی باش بە كارگەكە یان كاڵاكە یاخود خزمەتگوزاریەكە ببەخشێت، هەربۆیە ڕیكلام بە هۆكارێكی یاریدەدەر دادەنرێت بۆ

پرۆگرامەکانی پەیوەندییە گشتییەکان. لەگەڵ ئەوەشدا ڕیکلام لە پەیوەندییە گشتییەکان جیاوازە، ئەگەرچی رۆڵێکی بەرچاو لە بەرنامەکانی پەیوەندییە گشتییەکاندا دەبینێت.

4- جیاوازی نێوان پەیوەندییە گشتییەکان و پروپاگەندە:
هەندێك پەیوەندییە گشتییەکان و پروپاگەندە تێکەڵ دەکەن، ئەم تێکەڵییەش بۆ یەکێتی ئامانجەکانی دەگەڕێتەوە، کە پەیوەندی لەگەڵ رای گشتی و هەوڵدان بۆ گەلاڵەکردنی و هەموارکردنی و کارتێکردنی. پروپاگەندە یەکێکە لە جۆرەکانی گەیاندن و کاریگەری، وەك هێزێك بەکاردەهێنرێت بۆ کۆنترۆڵکردنی بیری تاکەکانی کۆمەڵگە و ئاراستەکردنیان بەولایەی کە بۆیان دیاری کراوە لەڕێگەی ئیستیغلال کردنی سۆزو ئارەزووەکانیان، ئەمەش لەڕێگەی ئامرازەکانی گشتی گەیاندن دەبێت، نموونە لەمبارەیەوە کاتێك لە کۆمپانیاکان هەڵمەتێکی پروپاگەندە رێك دەخات بۆ گۆڕینی تێگەیشتنی خەڵك لە سروشتی ئەو کالایەی کە بەرهەمی دەهێنێت، کاتێك مشتومڕ دروست بوو لەبارەی چەندێتی پابەندبوونی خواردنەوەی کۆلا لەگەڵ شەریعەتی ئیسلامدا، کۆمپانیای بەرهەمهێنەری بیبسی کۆلا ئەوکات خێرا هەڵمەتێکی پروپاگەندەیی لەڕێگەی ئامرازەکانی ڕاگەیاندنی گشتییەوە دەستپێکرد، بۆ دووپاتکردنەوەی شیاوی و خاوێنی بەرهەمەکەیان، بەبێ ئەوەی کەسایەتی خۆی ئاشکرا بکات.
لەڕوانگەی ئەمەوە ڕیکلام جیاوازە لە پروپاگەندە ، لە ڕیکلامدا ڕیکلامکەر کەسایەتی خۆی ئاشکرا دەکات و داوا لە خوێنەر یان بیسەر دەکات رەفتارێکی دیاریکراو بنوێنێت، بەڵام لە پروپاگەندەدا وەرگر ناتوانێت سەرچاوەی زانیارییە بۆ هاتووەکان دیاری بکات.
بەمجۆرە پروپاگەندە کار دەکات بۆ پێکهێنانی هەواڵەکان و شاردنەوەی هەندێ راستی یان گۆڕینی هەندێکی، بەم وەسفەش بێت ئەوا ئامرازێکی جیاکەرەوەیە تەنیا ئەو زانیاریانە بە جەماوەر دەبەخشێت کە تێڕوانینی بەرپرسان لەبارەیەوە کۆکە بەهەر نرخێك و هەر ئامرازێك بێت، بەڵام پەیوەندییە گشتییەکان لەڕێگەی هەواڵە راستگۆکان و فێربوون و مومارەسەوە کار بۆ رازیکردنی جەماوەر دەکات و هاوکاریکردن لەگەڵیدا لەسەر بنەمای متمانە و تێگەیشتنی بەرهەمدار.

بەشی دووەم

گرنگی کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان لەکۆمەڵگەدا:
پێشکەوتنی نەتەوەکان دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کارگێرییەی لەچوارچێوەی ئەو پەیوەندیە گشتیانەی کە تیایدایەتی، کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکاندا بەرپرسە لە

سەرکەوتنی ڕێکخراوەکانی نێو کۆمەڵگە، چونکە دەتوانێت داهاتە مرۆیی و مادیەکان بەتوانایەکی بەرزو کاراییەکی زۆر بقۆزێتەوە. چەندین وڵات هەن کە داهاتی ماددی و مرۆیی هەیە بەڵام لەبەر کەمیی شارەزایی کارگێڕی لەپێگەیەکی دواکەوتوودا ماونەتەوە.
هەروەها دەکرێت بڵێین: سەرکەوتنی پلانی گەشەپێدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و وەدیهێنان ئامانجەکان وەدی نایەت مەگەر بە باش بەکارهێنانی داهاتە فەراهەمبووە ماددی و مرۆییەکان نەبێت. هەروەها سەرکەوتنی پرۆژە جیاوازەکان لەهەموو چالاکییە ئابووری کشتوکاڵیەکان و پیشەسازی خزمەتگوزارییەکان. بێگومان بەکارهێنانی داهاتە فەراهەمبووەکان بەبێ زیادەڕۆیی و کەموکوڕی لەبنەمادا دەوەستێتە سەر توانای کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان لەبوارەکانی چالاکییە جیاوازەکان، هەروەها سەرکەوتنی پرۆژەکان و وەدیهێنانی ئامانجەکانی کە لەپلانی کارەکەیدا روونکراوەتەوە لەسەر توانست ی کارگێڕییەکەی دەوەستێت، لێرەوە دەبینین کە سەرکەوتنی پلانە گەشەپێدانە ئابووری و کۆمەڵایەتییەکان پەیوەستە بە ئاستی توانای کارگێڕی لە پرۆژە جیاوازەکان لەناو وڵاتدا. و لەمیانەی لێدوان لەبارەی گەشەپێدان و کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان ئەوا وڵاتە تازە پێگەیشتووەکان روبەڕووی زۆر کێشەی کارگێڕی دەبنەوە کە پێویستی بەتواناو شیانی کارگێڕی هەیە بۆ روبەڕوبوونەوەو بەرەنگاربوونەوەی و چارەسەرکردنی، تاوەکو ئامانجە ویستراوەکانی گەشەپێدان وەدی بهێنێت.

پێناسەی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکاندا:

لەکتێبەکەی (کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکانی کارگە) کە لەساڵی 1930 دەرچووە، (فریدریك تایلۆر Fredrick Taylor) دەڵێت: هونەری کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان، زانینی وردە بەوەی دەتەوێت پیاوەکان بیکەن، پاشان دڵنیابوون لەوەی کارەکانیان بەباشترین ڕێگە و کەمترین تێچوون ئەنجام دەدەن.
بەڵام (هنری فایۆل Henry Fayol) لەکتێبەکەی (کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان و پیشەسازیدا) پێیوایە کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکاندا پێشبینیکردن و پلاندانان و ڕێکخستن و هەماهەنگی و دەرکردنی بڕیارو چاودێرییە.
بەڵام بەپێی پێناسەی (کۆنتزو ئودانۆل)، کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان ئەرکی جێبەجێکردنی شتەکانە لەڕێگەی ئەوانی دیکەوە.
(چیستەر برنارد) لەکتێبەکەی بەناوی (بەڕێوەبەر) وای دادەنێت ئەوەی بەڕێوەبەر لەکارەکان ئەنجامی دەدات لەکاتی ڕاپەراندنی ئەرکەکەدا.
بەڵام (کلوفەر) دەڵێت: بریتییە لەو هێزە بیرکەرەوەیەی کە خاوەنێتی و وەسف دەکات و پلان دادەنێت و هان دەدات و هەڵدەسەنگێنێت و چاودێری بەکارهێنانی باشترینی داهاتە مرۆیی و مادییە پێویستیەکان بۆ ئامانجێکی دیاریکراوو ناسراو.

لەڕوانگەی هەموو ئەوانەی پێشوو دەکرێ پێناسەی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان وا بکەین کە پرۆسەیەکی کۆمەڵایەتی بەردەوامە بەمەبەستی ئیستیغلالکردنی داهاتەکان بەشێوەیەکی باشتر، لەڕێگەی پلاندانان و ئاراستەکردن و چاودێری بۆ گەیشتن بە ئامانجەکە بە تواناو کارایی.

ئەگەریش ویستمان روونکردنەوەی زیاتری رەگەزەکانی پێناسەی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان بکەین ئەوان:

- کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان کردەییە: واتە دەربڕینی کارلێکی سیستەمی کارگێڕییە و مەبەست لە ژینگەی دەرەکی و ناوخۆیی و داهاتە مرۆیی و مادییەکان، پلاندانان و رێکخستن و ئاراستەکردن و چاودێرییە.
- کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان پرۆسەیەکی بەردەوامە: خەسڵەتی بەردەوامی لەبەرئەوەیە کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکاندا کار دەکات بۆ تێرکردنی پێویستییەکانی تاك لە کاڵاو خزمەتگوزارییەکان و لەبەرئەوەی ئەم پێداویستیانە لە گۆڕانکاریەکی بەردەوامدایە، بەمەش کاری کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان بەدرێژایی تەمەنی دامەزراوەکە بەردەوام دەبێت. بەڕێوەبەر لەسەرەتای ژیانی دامەزراوەکە پلان دادەنێت و دوایی دەستبەردار ی بێت، بەڵام هەموو کارەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان بەدرێژایی ژیانی دامەزراوەکە ئەنجام دەدات.
- کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان پرۆسەیەکی کۆمەڵایەتییە: واتە کۆمەڵە خەڵکێك پێکەوە کار دەکەن لەپێناو وەدیهێنانی ئامانجێکی هاوبەش.
- ئەو سەرمایانەی کە کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان مامەڵەی لەگەڵدا دەکات: سەرمایە مرۆیی و مادییەکان وەك ماددەی خاوو ئامێرەکان و پارە.
- پلاندانان: پێشبینیکردنی داهاتوو و ئامادەباشی بۆی.
- رێکخستن: چۆنێتی دابەشکردنی بەرپرسیارێتییەکان و ئەرکەکان بەسەر کارمەندان لە دامەزراوەکەدا.
- چاودێری: دڵنیابوون لەوەی جێبەجێبوونەکە لەسەر بنەمای پلانە دانراوەکە دەڕوات و ئەگەر لادانێك بەدی کرا دەبێت هەموار بکرێت.
- ئامانج: ئەو مەبەستە ویستراوەیە کە دەبێت پێی بگەیت.
- توانا: گەیشتن بە ئامانجەکە بەکەمترین کۆشش و تێچوون و خێراترین کات.
- کارامەیی: گەیشتن بەباشترین جۆرە لە بەرهەم جا کاڵا بێت یان خزمەتگوزاری.

کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان هونەرە یان زانست؟

مشتومڕێکی گەورە لەنێوان خاوەن بیرۆکەکانی کارگێڕی هەیە لەبارەی سروشتی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان، ئایا زانستە یان هونەرە یاخود زانست و هونەرە پێکەوە؟

- کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان زانستە: واتە پشت بەشێوازی زانستی دەبەستێت لەکاتی تێبینیکردنی کێشە کارگێڕییەکان و راڤەکردنی و گەیشتن بەو ئەنجامانەی کە دەکرێت بگشتێنرێ.
- کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان زانستە: واتە بنەماو پرەنسیپ و قوتابخانە و تیۆری خۆی هەیە کە کۆنترۆڵی کاری کارگێڕی کردووە، هەروەها پیادەکردنی ئەم پرەنسیپ و تیۆرانە ئەنجامی دیاریکراوی لێدەکەوێتەوە.
- کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان هونەرە: واتە بەڕێوەبەر پێویستی بە شارەزایی و تواناو زیرەکی هەیە لە راپەراندنی کارەکەیداو مامەڵەکردنی لەگەڵ توخمی مرۆیی بۆ هاندانی لەسەر ئامانجە رێکخراوەییەکان، چونکە هەموو ئەوەی زانستی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان خوێند توانای جێبەجێکردنی نییە. هونەری کارگێڕی بریتییە لە توانای جێبەجێکردنی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان لەبوارە جیاوازەکاندا.
- کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان هونەرو زانستە پێکەوە: لەکۆی هەموو ئەوانەی پێشوو دەکرێت بڵێین کە کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان هونەرەو زانستە پێکەوە، چونکە کەسی کارگێڕی دەبێت پشت ببەستێ بەکتێب و تیۆرە کارگێڕییەکان، زێدەباری شارەزایی کرداری زۆر پێویستە.

ئەو خەسڵەتە کارگێڕییانەی کە دەبێت لە کەسی کارگێڕیدا هەبێت:
1- دەستپاکی و دادپەروەری و دڵسۆزی لەکارەکەدا.
2- خەسڵەتی عەقڵی و هزریی، واتە بڕێك لە زیرەکی هەبێت.
3- خەسڵەتی جەستەیی بۆئەوەی بەرگەی زەحمەتی کارکردن بگرێت.
4- خەسڵەتی هونەری واتە شارەزا بێت لەو پسپۆڕییەی کە کاری تێدا دەکات.
5- خەسڵەتی رۆشنبیری بەجۆرێك ئاگادار بێت لە زانستەکانی دیکە.
6- خەسڵەتی هونەری لەڕێگەیەوە دەتوانێت مامەڵە لەگەڵ توخمی مرۆییدا بکات.

بنەماکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان:
چەندین قوتابخانە هەیە کە بنەماو پرەنسیپەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان داناوە، گرنگترینیان:
- قوتابخانەی کلاسیکی لە کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان:
قوتابخانەی کلاسیکی ئەمانە دەگرێتەوە:
- قوتابخانەی کارگێڕی زانستی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکانی.
- بیرۆکراسیی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان و لە بەناوبانگترین زانایانی ئەم **قوتابخانەیە: هنری فایۆل، فریدریك تایلۆر**، ئۆلیڤەر شیڵدۆن، فرانك گلبرت، هنری گانت، لیندل ئەرویك و مۆنی و رایلی.

پرەنسیپەکانی تایلۆر:

1- سەپاندنی ڕێگە زانستییەکان لەجیاتی ڕێگە سەرەتاییەکان کە لەسەر بنەمای هەڵسەنگاندن و خەملاندن کار دەکات.

2- هەڵبژاردنی کرێکارەکان و مەشقپێکردنیان بەرێگەیەکی زانستی دروست.

3- هاوکاریکردنی کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان لەگەڵ کرێکارەکان بۆ ئەنجامدانی کارە داواکراوەکان لەجیاتی ململانێکردن.

4- دابەشکردنی دادپەروەرانەی کارکردن لەنێوان کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان و کرێکارەکاندا، کە کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان کارەکانی پلاندانانن و ڕێکخستنی کار بە ئەستۆ دەگرێت.

5- جیاکردنەوەی کارەکانی پلاندانان لە کارەکانی جێبەجێکردن بۆئەوەی دەرفەت بڕەخسێت بۆ هەر تاکێك ئەرکەکەی خۆی بەباشی ئەنجام بدات.

ئەو رەخنانەی لە تایلۆر گیران:

بیرۆکەکانی زانا تایلۆر تووشی رەخنەی زۆر بووەوە، لەبەر ئەم هۆکارانەی خوارەوە:

1- زۆر کەس وایان دانا کە زیان بە بەرژەوەندییەکانی کرێکارەکان دەگەیەنێت و کەسێتی کرێکار دەسڕێتەوەو وای لێدەکات وەکو ئامێر کار بکات، بەمەش گرنگی کرێکار لەناو دامەزراوەکە کەم دەبێتەوە.

2- لێکۆڵینەوەی تایلۆر تەنیا لەسەر ئاستی کارگەی بچووك کورت بووەوە.

3- بیرۆکەکانی تایلۆر بووە هۆی جۆرێك لە جەنگ لەنێوان کرێکارەکان و خاوەنکاراندا.

4- ڕێگەکانی هاندان کە پێشنیازی کرد دەبێتە هۆی سزادانی کرێکاری لەسەرخۆو حەزی کرێکار دەبزوێنێت بۆ خۆ هیلاککردن بەرامبەر دەسکەوتنی کرێیەك بەبێ رەچاوکردنی لایەنەکانی تەندروستی.

5- خاوەن کارگەکان بەرهەڵستیان کرد، ئەوانەی وایان بینی کە مافی نوێ دەداتە کرێکارەکان کە شایانی نین.

6- بیرۆکەکانی تایلۆر تووشی روبەڕوبوونەوەیەکی توند بووەوە، چونکە بیرۆکە و رێگەی نوێی لەبواری کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان خستەڕوو کە خاوەن کارگەکان لەسەری ڕانەهاتوون، بەڵکو ڕێگە کلاسیکییەکان لە کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان وەکو دابونەریتی چەسپاوی نەگۆڕی لێهاتبوو.

پرەنسیپەکانی فایۆل:

هنری فایۆل بە باوکی ڕاستەقینەی پرەنسیپەکانی کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکانی نوێ دادەنرێت و فایۆل چالاکییەکانی دامەزراوەی لە کتێبەکەی خۆی (کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان و پیشەسازی) دابەشی کرد بۆ شەش کۆمەڵە:

1- چالاکییە هونەرییەکان: بەرهەمهێنان و پیشەسازیکردن.
2- چالاکییە بازرگانییەکان: کڕین و فرۆشتن و ئاڵوگۆڕ.
3- چالاکییە داراییەکان: گەڕان و بەکارهێنانی باشترینی سەرمایە.
4- چالاکییەکانی خۆپاراستن و دڵنیایی لەدەزگاکە: پاراستنی کەلوپەل و کەسەکان و پارێزگاری لە سەلامەتییان.
5- چالاکیە ژمێریارییەکان: تۆمارکردنی ژمێریارییەکان و ئامادەکردنی بودجە و زانینی تێچوونەکان و کاری ئامارەکان لەخۆدەگرێت.
6- چالاکییە کارگێڕییەکان: پلانداناتن و رێکخستن و دەرکردنی فەرمان و چاودێری.

فایۆل جەختی لەسەر چالاکی کارگێڕی کردەوەو رونیکردەوە کە گرنکی چالاکی کارگێڕی لەوەوە هەڵدەقوولێت کە بە پێشبینییەوە پەیوەستە، هەروەها لە چالاکییەکانی دیکە جیایە.
فایۆل لە کتێبەکەی سێ بابەتی سەرەکی دەخاتەروو، کە بریتین لە:
1- خەسڵەتە کارگێڕییەکان.
2- پرەنسیپە گشتییەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان.
3- رەگەزەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان.

خەسڵەتە کارگێڕییەکان:

ئەو خەسڵەتانەیە کە دەبێت لە بەڕێوەبەرەکاندا دەستەبەر بێت:
1- خەسڵەتی جەستەیی: تەندروستی و هێزو چالاکی.
2- خەسڵەتی مێشکیی: توانای تێگەیشتن و وەرگرتن و وەدەستهێنان و باش مامەڵەکردن و بڕیاردان لەسەر شتەکان.
3- خەسڵەتی خولقاوی: سەرەکی، توندوتۆڵی، ئارەزووکردن لە هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی، گوێڕایەڵی و داهێنان و مەترسی.
4- رۆشنبیری گشتی یان خەسڵەتە پەروەردەییەکان: زانینی ئەو زانیارییانەی کە راستەوخۆ پەیوەست نییە بەو کارەی کە بەڕێوەبەر ئەنجامی دەدات.
5- خەسڵەتی هونەری: زانینی ئەو زانیاریانەی لەبارەی ئەو ئەرکەن کە بەڕێوەبەر رایدەپەڕێنێت.
6- ئەو خەسڵەتانەی کە پەیوەستن بەشارەزایی، کە خەسڵەتگەلێکن لەئەنجامی ئەنجامدانی کارەکە دروست دەبێت.

پرەنسیپەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان لای فایۆل:

1- پرەنسیپی دابەشکردنی کار:
ئەو پرەنسیپەیە کە پسپۆڕێتی لەسەری رادەوەستێ، کە ئابووریناسان بەهۆکارێکی سەرەکی دانا بۆ بەرزکردنەوەی توانای کارمەندان. کە دەبێتە هۆی زیادبوونی تواناو متمانەی کارمەند بەخۆی.

2- دەسەڵات و بەرپرسیارێتی:
دەسەڵات و بەرپرسیارێتی پێکەوە بەستراون، چونکە بەرپرسیارێتی شوێنکەوتەی دەسەڵات و لێیەوە دەردەچێت. دەسەڵاتیش تێکەڵەیەکە لە دەسەڵاتی فەرمی وەرگیراو لەسەنتەری بەڕێوەبەرو دەسەڵاتی کەسیی کە لە زیرەکی و شارەزایی و بەها خولقاوییەکان پێکدێت.
3- سیستەم:
سیستەم بریتییە لە ڕێزگرتنی ڕێککەوتن و ڕێکخستنەکان و پشتگوێ نەخستنی فەرمانەکان، ئەم پرەنسیپەش پێویست بەبوونی سەرۆکی بەئەزموون دەکات لەهەموو ئاستە کارگێڕییەکان.
4- یەکەی دەرکردنی فەرمانەکان:
لێرەدا دەبێت فەرمانەکان لە یەك سەرۆك یان سەرپەرشتیارەوە دەربچێت بۆئەوەی ڕێنمایی و فەرمانەکان لەگەڵ یەکتر ڕووبەڕوو نەبنەوە.
5- پرەنسیپی یەکەی ئاراستەکردن:
بەپێی ئەم پرەنسیپە هەر کۆمەڵە چالاکییەك هەمان ئامانجی هەیە پێویستە سەر بە یەك سەرۆك بێت، ئەم پرەنسیپە لە پرەنسیپی یەکەی فەرمان دەرکردن جیاوازە بەوەی کە لەسەر پرۆسەکانی دامەزراوەکە و چالاکییەکانی جێبەجێ دەبێت، لەکاتێکدا پرەنسیپی دەرکردنی فەرمان لەسەر تاکەکانی کارمەندان جێبەجێ دەبێت.
6- پرەنسیپی ملکەچبوونی بەرژەوەندی کەسیە بۆ بەرژەوەندی گشتی:
واتە کاتێك بەرژەوەندیی کەسیی تاکی کارمەند ڕووبەڕوو دەبێتەوە لەگەڵ بەرژەوەندی گشتی، ئەوا دەبێت بەرژەوەندی کەسیی ملکەچی بەرژەوەندی گشتی بێت.
7- پرەنسیپی پاداشت و قەرەبوو:
واتە قەرەبووکردنەوەی کەسەکان بە دادپەروەری جا لە کرێیەکانیان بێت، یان بەکارهێنانی پاداشت، یان لە دابەشکردنی قازانجەکان. ئەمەش ڕەزامەندی کارمەندان و خاوەنکارانی لێدەکەوێتەوە.
8- پرەنسپی مەرکەزییەت:
واتە جەختکردنەوەی دەسەڵات لە کەسێکی دیاریکراو پاشان ڕێپێدانی بەپێی پێویستی بارودۆخ.
9- پرەنسیپی پلەبە پلەی دەسەڵات:
واتە ڕێزبەندکردنی دەسەڵات لە بەرزترین پلە بۆ نزمترینی، بەجۆرێك قەبارەی دەسەڵات کەمتر دەبێتەوە، هەتاکو بەرەو خوارەوەی هەرەمە کارگێڕییەکە چووین، ئەمەش کارێکی پێویستە بۆ دابینکردنی یەکەی دەرکردنی فەرمانەکان لە دامەزراوەکە.
11- پرەنسپی ڕێزبەنکردن و ڕێکخستن:
واتە شوێنێکی دیاریکراو هەبێت بۆ تۆ، یان شوێنێکی دوور بۆ هەموو کەسێك، هەروەها دەبێت هەموو شتێك و هەموو کەسێك لەشوێنی تایبەتی خۆی بێت.
11- پرەنسیپی یەکسانی:

واتە جیانەکردنەوەی سەرۆکەکان لە مامەڵەکردنیان لەگەڵ کارمەندەکانیان، کە سەرۆکەکان گوێڕایەڵی بەکارهێنەران وەدەست دەهێنن لەڕێگەی یەکسانی و دادپەروەری.

12- پرەنسیپی سەقامگیری لە کارکردن:

واتە پارێزگاری لە بەردەوامی کارمەندان ئەوانەی بەرهەمێکی بەرزیان لەدامەزراوەکە بۆ ماوەیەکی درێژ هەیە، چونکە گەڕان بەدوای کارمەندانی نوێ پێویست دەکات بە ماندوبوون و کات و پارە.

13- پرەنسیپی دەستپێشخەری:

پێویستە لەسەر سەرۆکەکان پرەنسیپی دەستپێشخەری و داهێنان لەنێوان کارمەندان بدۆزێتەوە، یان بەدەربڕینێکیتر پێویستە لەسەر سەرۆکەکان هانی کارمەندانیان بدەن بۆ بیرکردنەوە بەبەردەوامی و داهێنانکاری.

14- هاریکاری: مەبەست لێی توانای کارکردنە بە تیم لە چوارچێوەی بەهای کارەکەدا.

رەگەزەکانی کارگێری لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان لای فایۆل:

لەگرنگترین ئەوەی فایۆل نووسیویەتی: (رەگەزەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان) و بە ئەرکەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان دایناو فایۆل وای بینی کە رەگەزەکانی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان پێنج رەگەزە:

1- پلاندانان:

مەبەستی فایۆل لە پلاندانان پێشبینیکردن و دانانی پلانە، واتە پلانی کار، دیاریکردنی کات و ئەنجامی ویستراوو ئەو شێوازەی کە دەبێت پەیڕەو بکرێت و هەنگاوەکانی کارکردن و رێگەکانی کارکردن.

زۆرجار پلاندانان بە یەکەمین ئەرکی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان دادەنرێت، ئەو بنەمایەیە کە ئەرکە کارگێڕییەکانی تری لەسەر بونیات دەنرێت.

پلاندانان پرۆسەیەکی بەردەوامە کە دیاریکردنی رێگەی راییکردنی کارەکان لەخۆدەگرێت بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکانی وەك: چی دەبێت بیکەین؟ کێ ئەنجامی دەدا؟ لەکوێ و کەی و چۆن؟. بەیارمەتی پلاندانان دەکرێت تاڕادەیەکی زۆر چالاکییە رێکخراوە پێویستییەکان بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکان دیاری بکرێت بۆ بەڕێوەبەر.

چەمکی گشتی پلاندانان وەڵامی چوار پرسیار دەداتەوە کە بریتین لە:

1- دەمانەوێ چی بکەین؟

2- ئێمە ئێستا لەکوێی ئەم ئامانجەداین.

3- ئەو هۆکارانە چین کە یارمەتیمان دەدەن یان ئاستەنگمان بۆ دروست دەکەن لەبەردەم جێبەجێکردنی ئامانجەکە؟

4- ئەو ئەڵتەرناتیڤە فەراهەمبووانە چین لەڵامان بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکە؟ باشترین ئەڵتەرناتیڤیش چییە؟
لەمیانەی پلاندانان ڕێگەکانی رایکردنی ئەو کاروبارانە کە تاکەکان و کارگێڕییەکان و دەزگاکە بەگشتی ئەنجامی دەدات بۆ ماوەی ڕۆژانە و مانگانە و تەنانەت ساڵانی داهاتوو.

پلاندانان ئەم ئەنجامانە وەدی دەهێنێت لەڕێگەی:
- دیاریکردنی سەرچاوە داواکراوەکان:
- دیاریکردنی ژمارەو جۆری ئەو فەرمانبەرانەی (تەکنیککاران، سەرپەرشتیاران، بەڕێوەبەرانی پەیوەندییە گشتییەکان) کە داواکراون.
- پەرەپێدانی بنەمای ژینگەی ڕێکخستنیی بەپێی ئەو کارانەی کە دەبێت (پەیکەری ڕێکخستنیی) تەواو بکات.
- دیاریکردنی ئاستە پێوانەییەکان لەهەر قۆناغێك، دواتر دەکرێت ئاستی وەدیهێنانی ئامانجەکانمان بپێوین ئەوەی پێمان دەکرێ چاککردنی پێویست لەکاتی گونجاودا بکەین.
دەکرێ پلاندانان بەپێی ئامانج لێی یان فراوانییەکەی، بۆ سێ دەستەی جیاواز پۆڵێن بکەین:
1- پلاندانانی ستراتیژی: تیایدا ئامانجە گشتییەکانی ڕێکخراوەکە دەستنیشان دەکرێت.
2- پلاندانانی تەکنیکی: بەپلەی یەکەم بایەخ دەدات بەجێبەجێکردنی پلانە ستراتیژییەکان لەسەر ئاستی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکانی ناوەڕاست.
3- پلاندانانی جێبەجێکاری: جەخت لەسەر پلاندانانی پێویستییەکان دەکاتەوە بۆ ئەنجامدانی بەرپرسیارێتییە دیاریکراوەکان بۆ بەڕێوەبەرانی پەیوەندییە گشتییەکان یان بۆ بەش و کارگێڕییەکان.
جۆرەکانی پلاندانان:
1- پلاندانانی ستراتیژی:
پلاندانانی ستراتیژی بایەخ بەکاروباری گشتی دەزگاکە بەگشتی دەدات. پلاندانانی ستراتیژی دەستپێدەکات و ئاراستە دەکرێت لەلایەن ئاستی کارگێڕی باڵا، بەڵام هەموو ئاستە کارگێڕییەکان دەبێت بەشداری تیا بکەین بۆئەوەی کار بکات.
مەبەستی پلاندانانی ستراتیژی بریتیە لە:
1- دۆزینەوەی پلانێکی گشتی درێژخایەن کە ئەرك و بەرپرسیارێتی دەزگاکە بەگشتی روون بکاتەوە.
2- دۆزینەوەی بەشداری هەمەجۆری ئاستەکان لە پرۆسە پلاندانانەکەدا.
3- پەرەپێدانی دەزگاکە لەڕووی پێکهاتنی پلانەکانی و یەکە لاوەکییەکان لەگەڵ یەکتر.

-پلاندانانی تەکتیکی:

پلاندانانی تەکتیکی جەخت لەسەر جێبەجێکردنی چالاکییە دیاریکراوەکان دەکاتەوە لە پلانە ستراتیژییەکان. ئەم پلانانە بایەخ دەدات بەوە دەبێت هەر یەکەیەك لەئاستێکی نزمدا ئەنجامی بدات و چۆنێتی هەستان پێی و کێ بەرپرسە لە ئەنجامدانی. پلاندانانی تەکتیکی زۆر پێویستە بۆ جێبەجێکردنی پلاندانانی ستراتیژی. ماوەی زەمەنی ئەم پلانانە کورتترە لەماوەی پلانە ستراتیژییەکان، هەروەها جەخت دەکاتە سەر چالاکییە نزیکەکان کە دەبێت ئەنجام بدرێن بۆ وەدیهێنانی ستراتیژییە گشتییەکانی دەزگاکە.

- پلانی جێبەجێکار:

بەڕێوەبەری پلاندانانی جێبەجێکاری بەکاردەهێنێت بۆ ئەنجامدانی ئەرك و بەرپرسیارێتییەکانی کارەکەی. دەکرێ جارێك یان چەند جارێك بەکاربهێنرێت. ئەو پلانانەی کە یەك جار بەکاردەهێنرێن لەسەر ئەو چالاکیانە جێبەجێ دەکرێن کە دووبارە دەبنەوە. پلانی هاوسەنگی وەك نمونەیەك لەسەر ئەو پلانانەی کە یەك بەکارهێنانی هەیە. بەڵام نمونە لەبارەی پلانە بەکارهێنان بەردەوامەکان بریتییە لە پلانەکانی سیاسەت و ڕێوشوێنەکان.

- هەنگاوەکانی ئامادەکردنی پلانە جێبەجێکارییەکان:

هەنگاوی یەکەم: دانانی ئامانجەکان: دیاریکردنی ئامانجە ئایندەییەکان.

هەنگاوی دووەم: شیکردنەوەو هەڵسەنگاندنی ژینگەکە: شیکردنەوەی رەوشی هەنووکەیی و داهاتی دەستەبەر بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکان.

هەنگاوی سێیەم: دیاریکردنی ئەڵتەرناتیڤەکان: دروستکردنی لیستێك لە ئەگەرەکان بۆ راییکردنی ئەو چالاکییانەی کە بەرەو ئامانجەکانت دەتبات.

هەنگاوی چوارەم: هەڵسەنگاندنی ئەڵتەرناتیڤەکان: کارکردنی لیستێکە لەسەر بنەمای باشی و کەموکوڕی بۆ هەر ئەگەرێك لە ئەگەرەکانی بەڕێوەچوونی چالاکییەکان.

هەنگاوی پێنجەم: هەڵبژاردنی باشترین چارەسەر: هەڵبژاردنی ئەگەری خاوەن بەرزترین باشی و کەمترین کەموکوڕی، کردەییە.

هەنگاوی شەشەم: جێبەجێکردنی پلانەکە: دیاریکردنی ئەو کەسەی ئەرکی جێبەجێکردنەکە لەئەستۆ دەگرێت و ئەو داهاتانەی کە پێی دەدرێت چییە و چۆن پلانەکە هەڵدەسەنگێنێت و ڕێنماییەکانی ئامادەکردنی راپۆرتەکان.

هەنگاوی حەوتەم: چاودێریکردن و هەڵسەنگاندنی ئەنجامەکان: دڵنیابوون لەوەی پلانەکە وەك پێشبینی دەکرا دەڕوات و ئەنجامدانی هەموارکردنی پێویست بۆی.

ئەرکی دووەم: ڕێکخستن:

(فایۆل) لە وەسفکردنی بۆ توخمی ڕێکخستن دەڵێت: ڕێکخستن پەیوەندییەکانی نێوان چالاکییەکان و دەسەڵاتەکان دەردەخات. "واین بلنکت" و "ریمۆند ئەتنەر" لە کتێبەکەیان (پێشەکی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندیە گشتییەکان) ئەرکی

ڕێکخستنیان وا پێناسە کردووە کە پرۆسەی تێکەڵکردنی داهاتە مرۆیی و مادیەکان لەڕێگەی پەیکەرێکی شێوەیی کە ئەرك و دەسەڵاتەکان دەردەخات.

گرنگی ڕێکخستن:

پرۆسەی ڕێکخستن وادەکات جێبەجێکردنی مەبەستی دامەزراوەکە پێشوەختە لە پرۆسەی پلاندانان‌دا، شتێکی ڕێتێچوو بێت. زێدەباری ئەمەش، هەروەها تایبەتمەندی تری بۆ زیاد دەکات:

1- ڕوونکردنەوەی ژینگەی کارەکە: هەر کەسێك دەبێت بزانێت چی دەکات، چونکە ئەو ئەرك و بەرپرسیارێتیانەی کە هەر تاکێك ڕاسپێردراوە پێی و کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان و دابەشکردنی گشتی ڕێکخستن، پێویستە ڕوون بێت و جۆرو سنووری دەسەڵاتەکان دەبێت دەستنیشانکراو بێت.

2- هەماهەنگی ژینگەی کارەکە: دەبێت پشێوی لەنزمترین ئاستەکانیدا بێت، هەروەها پێویستە کار بۆ لابردنی ئاستەنگەکان بکرێت و پەیوەندی نێوان یەکە جیاوازەکانی کاردا دەبێت گەشەی پێ بدرێت، هەروەها ئەو ڕێنماییانەی لەبارەی کارلێکی نێوان فەرمانبەران دەدرێ، دەبێت بناسرێن.

3- پێکهاتەی فەرمی بۆ بڕیاردان: پەیوەندی فەرمی نێوان سەرۆك و کارمەندانی دەبێت لەڕێگەی پێکهاتەی ڕێکخستنەوە پەرەی پێ بدرێت. ئەمە ڕێگە فەراهەم دەکات بۆ گواستنەوەی زانیارییەکان بەشێوەیەکی ڕێکوپێك لەڕێگەی ئاستەکانی وەرگرتنی بڕیارەکانەوە.

"بلنکت" و "ئەتنەر" هەروەها دەڵێن کە بە پیادەکردنی پرۆسەی ڕێکخستنی ئەوا کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان دەتوانێت توانای جێبەجێکردنی ئەرکەکانی کارەکەی دەبێت.

ئەرکی سێیەم: دامەزراندن:

ئەو خەڵکانەی کە ئینتیمایان بۆ دامەزراوەکە هەیە، لەهەموو سەرمایەکانی تر گرنگترە، ئەم سەرمایە مرۆییە دەزگاکە دەستی کەوتووە لەڕێگەی دامەزراندنەوە. دەزگاکە لەسەریەتی فەرمانبەرە شیاوەکان دیاری بکات و ڕایانبکێشێت و پارێزگاریان لێ بکات، بۆ پڕکردنەوەی شوێنە بەتاڵەکانی لەڕێگەی دامەزراندنەوە. دامەزراندن بە پلاندانانی سەرمایە مرۆییەکان دەست پێدەکات و دەستنیشانکردنی فەرمانبەرو بەردەوام دەبێت بەدرێژایی مانەوەیان لە دەزگاکەدا.

دەکرێ دامەزراندن وا ڕوون بکەینەوە کە پرۆسەیەکە لە هەشت ئەرك پێکهاتووە، داڕێژراوە بۆ ئەوەی کەسی گونجاو بۆ پێگە گونجاوەکانی دامەزراوەکە دابین بکات. ئەو هەشت خاڵە بریتین لە: پلاندانانی سەرمایە مرۆییەکان، دابینکردنی فەرمانبەران، هەڵبژاردن، ناساندنی دامەزراوەکە، مەشق و پەرەپێدان، هەڵسەنگاندنی ئاست،

پاداشت و پلە بەرزکردنەوەو کەمکردنەوەی پلە و گواستنەوەو کۆتایی پێهێنانی خزمەت.

هەشت ئەرکەکەی دامەزراندن:

یەکەم: پلاندانانی سەرچاوە مرۆییەکان: مەبەست لە پلاندانانی سەرچاوە مرۆییەکان، دڵنیابوونە لە رووماڵکردنی پێویستیەکانی دەزگاکە لە فەرمانبەران. ئەمەش بە شرۆڤەکردنی پلانەکانی دەزگاکە دەبێت بۆ دیاریکردنی ئەو توانایانەی کە پێویستە لە فەرمانبەرەکاندا هەبن. پرۆسەی پلاندانانی سەرچاوە مرۆییەکانیش سێ رەگەزی هەیە:

1- پێشبینیکردن بە پێویستیەکانی دەزگاکە لە فەرمانبەران.
2- بەراوردکردنی پێویستییەکانی دەزگاکە بە فەرمانبەرانی دەزگاکە کە پاڵێوراون بۆ پڕکردنەوەی ئەو پێویستییانە.
3- پەرەپێدانی پلانگەلی روون کە ژمارەی ئەو کەسانە روون دەکاتەوە کە دادەمەزرێندرێن (لەدەرەوەی دەزگاکە) و کێن ئەو کەسانەی کە مەشقیان پێدەکرێت (لەناو دەزگاکە) بۆ پڕکردنەوەی ئەو پێویستیانە.

دووەم: دەستەبەرکردنی فەرمانبەران: لەم پرۆسەیەدا پێویستە لەسەر کارگێڕی لە چوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان پاڵێوراوان رابکێشێت بۆ پڕکردنەوەی پێداویستییەکان لە ئەرکە بەتاڵەکان.
کارگێڕیش لە چوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان دوو ئامراز لەم بارەدا بەکاردەهێنێت، کە بریتین لە خەسڵەتەکانی دامەزراندنەکە و پێداویستییەکانی. لەوانەیە کارگێڕی لە چوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان پەنا بۆ زۆر لە ئامرازەکانی توێژینەوە ببات بۆ رووماڵکردنی ئەو پێداویستیانە، وەك: رۆژنامە سادەکان و رۆژنامە تایبەتەکان بە ریکلام و ئاژانسەکانی کارکردن، یان پەیوەندیکردن بە پەیمانگە و کۆلێژە بازرگانییەکان و سەرچاوەکان (ناوخۆیی یان دەرەکی)تر. ئێستاش ئاگادارکردنەوە لەڕێگەی ئەرك و پێداویستییەکان دەستپێکرد کە لەڕێگەی ئینتەرنێت بەڕێوەدەبرێت، کە چەندین ماڵپەر بۆ ئەم مەبەستە دروست کراون.

سێیەم: هەڵبژاردن: دوای پرۆسەی دەستەبەرکردن، ئەو پاڵیوراوانە هەڵدەسەنگێنرێن کە داوایان پێشکەش کردووە بۆ پڕکردنەوەی ئەو شوێنانەی کە راگەیەنراون و ئەوەی پێداویستییەکانیان لەگەڵدا دەگونجێت هەڵدەبژێرڕێن. هەنگاوەکانی پرۆسەی هەڵبژاردنەکە لەوانەیە پڕکردنەوەی هەندێ فۆرم و چاوپێکەوتن و تاقیکردنەوە نووسراو یان مادییەکان لەخۆبگرێت و گەڕانەوە بۆ ئەو کەس یان سەرچاوانەی کە پەیوەندی بەو کەسە هەیە کە داوای پێشکەش کردووە بۆ وەزیفەکە.

چوارەم: پێناسەکردنی دامەزراوەکە: تەنها بە هەڵبژاردنی فەرمانبەرە تازەکە و ئاگادارکردنەوەی لە سیاسەت و سیستەمەکانی دەزگاکە لەخۆدەگرێت.

پێنجەم: مەشقکردن و پەرەپێدان: لەڕێگەی مەشقپێکردن و پەرەپێدانەوە دامەزراوەکە هەوڵدەدات توانای فەرمانبەران زیاد بکات لە بەشداریکردن لە باشکردنی توانای دامەزراوەکە.
مەشقکردن: بایەخ دەدات بە زیادکردنی بەهرەی فەرمانبەران.
پەرەپێدان: بایەخمەندە بە ئامادەکردنی فەرمانبەران بۆئەوەی بەرپرسیارێتی تازەیان پێ بدات بۆ ڕاپەڕاندنی.
شەشەم: هەڵسەنگاندنی ئاست: دروستکردنی ئەم سیستەمە بۆ دڵنیابوونە لەوەی کە ئاستی ڕاستەقینەی کار دەگونجێت لەگەڵ پێوەرە دیاریکراوەکانی کارکردندا.
حەوتەم: بڕیارەکانی دامەزراندن: بڕیارەکانی دامەزراندن وەك ئەوەی پەیوەستە بە پاداشتە هاندەرییەکان، گواستنەوە، پلە بەرزکردنەوەو دابەزاندنی پلەی فەرمانبەر، هەموو ئەمانە دەبێت پشت بە ئەنجامەکانی هەڵسەنگاندنی ئاستەکە ببەستن.
هەشتەم: کۆتایی پێهێنانی خزمەت: وازهێنانی بەربژارانە و خانەنشین و ڕاگرتنی کاتی و دەرکردن، ئەمیش دەبێت لە بایەخپێدانەکانی کارگێڕی لە چوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان بێت.

ئەرکی چوارەم: ئاراستەکردن:

بەکۆتایی هاتن لە دارِشتنەوەی پلانەکانی دامەزراوەکە و دروستکردنی پێکهاتە ڕێکخراوەییەکەی و دامەزراندنی کارمەندان تیایدا، هەنگاوی دواتر لە پرۆسەی کارگێڕی بریتییە لە ئاراستەکردنی خەڵك بەئاراستەی وەدیهێنانی ئامانجە ڕێکخراوەییەکان. لەم ئەرکە کارگێڕییەدا ئەرکی بەڕێوەبەرەکە ئامانجەکانی دەزگاکە وەدی بهێنێت لەڕێگەی ڕێنماییکردنی کارمەندان و هاندانیان.
ئەرکی ئاراستەکردن هەندێجار وا ئاماژەی پێدەدرێت گوایە هاندانە، یان سەرکردایەتییە، یاخود ڕێنماییە، یان پەیوەندییە مرۆییەکانە. لەبەر ئەم هۆکارانە ئاراستەکردنی وەزیفی بەگرنگترین دادەنرێت لەئاستی کارگێڕی نزم چونکە بەسادەیی، ئەو شوێنەیە کە زۆربەی کارمەندان لەدەزگاکەدا جەختی لەسەر دەکەنەوەو ئەگەر یەکێك ویستی ببێتە سەرپەرشتیار یان بەڕێوەبەرێکی کارا پێویستە سەرکردەیەکی کارا بێت، چونکە توانای باشی لەئاراستەکردنی خەڵك مەودای کارابیەکەی دەسەلمێنێت.

گۆڕاوەکانی ئاراستەکردن:

بنەمای ئاراستەکردن بۆ کارمەندان جەخت دەکاتەوە لەبارەی شێواز لەسەرکردایەتیدا (دیکتاتۆری، دیموکراتی، کۆتوبەند نەکردن) و ڕێگەکانی بڕیاردان.
چەندین گۆڕاو هەیە کە دەچێتە چوارچێوەی بڕیارەکە لەبارەی چۆنێتی ئاراستەکردنی کارمەندان، وەك: مەودای مەترسی حاڵەتەکە، شێوازە سەرکردایەتییەکەت، هاندانی کارمەندان و....هتد. سەرەڕای ئەمەش، سەرکردەی ئاراستەکراو بۆ ئەوانی دیکە پێویستە لەسەری:
1- زانینی هەموو ڕاستییەکان لەبارەی حاڵەتەکە.

2- بیرکردنەوە لە کاریگەری بڕیارەکە لەسەر ئەرکەکە.
3- ڕەچاوکردنی ڕەگەزی مرۆیی لەکاتی بڕیارداندا.
4- دڵنیابوون لەوەی ئەو بڕیارەی کە دەدرێت بڕیارێکی دروستە کە پێویستە بدرێت.
سەبارەت بەو کەسەی کە چالاکییەکانی ئەوانی دیکە ئاراستە دەکات.

ئەرکی پێنجەم: چاودێری:

پلاندانان و ڕێکخستن و دامەزراندن و ئاراستەکردن، پێویستە چاودێری بکرێن بۆ پارێزگاریکردن لە تواناو کاراییان. بۆیە چاودێری دوایین پێنج ئەرکەکەی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان و پەیوەندیدارە بە چاودێریکردنی هەموو ئەو ئەرکانە بۆ هەڵسەنگاندنی ئاستی دامەزراوەکە بەرامبەر وەدیهێنانی ئامانجەکانی.
لە ئەرکی چاودێریکردنی کارگێڕی لەچوارچێوەی پەیوەندییە گشتییەکان، پێوەرەکانی ئاست دروست دەبن کە بەکاردەهێنرێن بۆ پێوانی پێشکەوتن بەرەو ئامانجەکان.
پێوەرەکانی ئەم ئاستە دروست کراوە بۆ دیاریکردنی ئەوەی خەڵك و بەشە جۆراوجۆرەکان لەدەزگاکە لەسەر ڕێڕەوی دروستە بەرەو وەدیهێنانی ئامانجە پلان بۆ دانراوەکە.

سەرچاوەکان:

1- د. حسين عبدالحميد احمد رشوان، العلاقات العامه و الاعلام من منظور علم الاجتماع، اسكندريه(مصر)، المكتب الجامعي الديث، 1993.
2- د. إبراهيم إمام، العلاقات العامه و المجتمع، القاهره، مكتبه الانجلو المصريه، 1976.
3- د. حسن محمد خيرالدين، العلاقات العامه- المبادئ والتطبيق، القاهره، مكتبه عين شمس، 1973.
4- د. محمد عبدالله عبدالرحيم، العلاقات العامه، القاهره، دار التأليف، 1982.
5- د. حميده سميسم، نظريه الراي العام، بغداد، دار الشؤون الثقافيه، 1991.
6- د. عبدالوهاب كحيل، ....، القاهره، مكتبه المدينه،........
7- احمد عبدالعزيز النعيم، مبادئ الادارة في نطاق العلاقات العامه.
8- علي السلمي وآخرون، اساسيات الادارة في نطاق العلاقات العامه.
9- سيد الهواري، مبادئ الادارة في نطاق العلاقات العامه والاسس العلميه
10- (chawykurd.com)